

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวคิดที่จะนำไปสู่กรอบความคิดให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์และการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ โดยเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา

- 1.1 ความหมายการบริหาร
- 1.2 ความหมายการบริหารการศึกษา
- 1.3 การจัดและพัฒนาหลักสูตร
- 1.4 การจัดการเรียนการสอน
- 1.5 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 1.6 การพัฒนาบุคลากร

2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 2.1 พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท
- 2.2 ความหมายและแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3 ความเป็นมาของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการศึกษา

2.4 การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

3. การบริหารจัดการศึกษาตามหลักแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 3.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
- 3.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
- 3.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.4 ด้านการพัฒนาบุคลากร
- 3.5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

4. การประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 4.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
 - 4.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
 - 4.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 4.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
 - 4.5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ
5. บริบทของหน่วยงาน
- 5.1 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
 - 5.2 บริบทของโรงเรียนดงใหญ่วิทยาคมรัชมังคลาภิเษก
 - 5.3 บริบทของโรงเรียนปอพานพิทยาคมรัชมังคลาภิเษก
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา

1. ความหมายการบริหาร ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ ดังนี้

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2532 : 17) ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 1) การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 22-23) กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้

3 ด้าน คือ

1.1 ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร

1.2 ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่จะต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

1.3 ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548 : 5) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management Administration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ

1. ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

2. มีกระบวนการบริหารงานที่ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating)

3. มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (Policy Plan Program and Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

จำเนียร พลหาญ (2549 : 1) กล่าวไว้ว่า สังคมมนุษย์มีวิวัฒนาการตามลำดับ อันเกิดจากการทำงานร่วมกันของสมาชิกในสังคมนั้น ประสบความสำเร็จบ้างล้มเหลวบ้าง ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์ในการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันของบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นเรียกว่าการบริหารซึ่งปัจจุบันถือว่า อาชีพนักบริหารเป็นอาชีพขั้นสูงที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถประสบการณ์ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะนำมาเป็นส่วนประกอบในการทำงานบริหาร สามารถแยกความหมายได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ มองการบริหารเป็นศาสตร์ (Science) ซึ่งถือว่าการบริหารเป็นวิชา ๆ หนึ่ง

ซึ่งจัดสอนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี กฎเกณฑ์
วิธีทำงานเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อีกลักษณะหนึ่งมองว่าการบริหาร
เป็นกิจกรรมในการทำงานร่วมกัน ซึ่งบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปทำงานร่วมกัน โดยมี
วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เฟรดเดอริค (Frederick, อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2523 : 27)
ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์
ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ที่ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้ มีวิธีที่ดีที่สุดในอันที่จะก่อ
ให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

แฮร์โรวด์ (Harold, อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2523 : 6) ให้ความหมาย
ของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัย
ทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการนั้น

จากความหมายการบริหารข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การบริหาร
หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินงานโดยมีกระบวนการ
วางแผน การจัดองค์การ การประสานงานและการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
ร่วมกัน

2. ความหมายการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษานั้น การบริหารการศึกษาเป็นตัวชี้วัดความสำคัญต่อ
ทิศทางการดำเนินนโยบายของการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับ
สถานการณ์ที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจะต้องมีความสามารถสูงในการบริหาร
จัดการและเป็นผู้มีวิสัยทัศน์มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาที่ทุกฝ่าย
พึงประสงค์ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและ
ประเทศชาติซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษา ไว้ดังนี้

บวรศักดิ์ อุวรรณโน (2542 : 34) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหาร
หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้ประกาศหลักการ การนำ
ธรรมาภิบาลมาใช้ ในการบริหารจัดการ ในวงการศึกษาที่กำหนดไว้ในการบริหารฐาน
โรงเรียน (School-Based Management : SBM) และแนวทางการบริหารโรงเรียนในฐานะ
ที่เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546
พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา
39 บัญญัติไว้ว่า “มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัด

การศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง” และใน พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 บัญญัติไว้ว่า “สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง” ในความเป็นนิติบุคคลของโรงเรียน การบริหารจัดการจะเป็นไปได้ด้วยดี มีประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยหลักการของธรรมาภิบาล ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ เป็นแนวทางการบริหาร 6 หลักการ ดังนี้

- 2.1 หลักนิติธรรม
- 2.2 หลักคุณธรรม
- 2.3 หลักความโปร่งใส
- 2.4 หลักการมีส่วนร่วม
- 2.5 หลักความรับผิดชอบ
- 2.6 หลักความคุ้มค่า

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542 : 6) การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรม ต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับ แต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกัน กับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อ บุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไป ตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

ยวดี ศันสนียรัตน์ (2542 : 40) การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการบริหารจัดการศึกษาที่สถานศึกษามีอิสระในการ บริหารจัดการที่สนองต่อความต้องการของผู้รับบริการและชุมชน โดยภายใต้ กรอบนโยบายและแผนงานกระทรวงและเขตพื้นที่การศึกษากำหนด โดยมีคณะกรรมการ สถานศึกษาทำหน้าที่ ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ ต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใส และ เปิดโอกาสให้สังคมตรวจสอบได้ตลอดเวลาในการปรับเปลี่ยนระบบบริหารดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการตนเอง สามารถ วางแผนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสามารถ แก้ปัญหาในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็วและที่สำคัญยังเป็นการสร้างจิตสำนึก

ให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมตัดสินใจกิจการของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ในการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปที่สถานศึกษา สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วย คือ การตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยวัดในเชิงผลสัมฤทธิ์เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจึงต้องสร้างระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จากนั้นจะมีองค์กรภายนอกตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ดังนั้นเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 มีผลบังคับใช้ภารกิจที่ต้องเร่งดำเนินการคือ หาแนวทางเพื่อให้การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้ผล สมเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 บทบาทหลักในการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรง ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ใหม่หลายประการพอสรุปได้ดังนี้

1. สถานศึกษา สถานศึกษาจะมีพันธสัญญาต่อชุมชน อาทิ การปฏิรูปการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสร้างระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมทั้งการตรวจสอบผลการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา จะมีความผูกพันกันมากขึ้น ผู้ปกครองจะต้องร่วมกับสถานศึกษาในการดูแลการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ชุมชนและผู้ปกครองจะเข้ามามีบทบาทอื่น ๆ เช่น ร่วมพัฒนาหลักสูตร ร่วมจัดการเรียนการสอน ร่วมพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. การบริหารจัดการ การตัดสินใจในการบริหารจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไปในรูปขององค์กรคณะบุคคลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แทนการบริหารสถานศึกษาโดยผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว ผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนองค์กรชุมชนที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรู้บทบาท อำนาจหน้าที่ในการกำกับ สนับสนุนและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ร่วมกันกำหนด กฎกติกา และแนวปฏิบัติเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน และสถานศึกษา ในการร่วมพลังความคิดและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา

4. บุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารและครูต้องได้รับการพัฒนาทักษะในหน้าที่ให้เป็นผู้มีอาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนครูและบุคลากรในท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้ที่สามารถประสานพลังของครู

ในโรงเรียน รวมทั้งชุมชน กลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ครูต้องมีความสามารถในการปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและผู้เรียน รู้จักพัฒนาตนเอง และสามารถร่วมมือกับคณะครูและผู้บริหารในการทำงานเป็นกลุ่มได้

5. ด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูประบบกระบวนการผลิต การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และให้มีคุณภาพที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (มาตรา 9 (4), (52))

6. ด้านหลักสูตร ปฏิรูปหลักสูตรให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง (มาตรา 8 (3)) มีความสมดุลในเนื้อหา สาระทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ และวิชาว่าด้วยการเป็นมนุษย์ (มาตรา 28 วรรค 2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษา ต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

รุ่ง แก้วแดง (2544 : 55-58) ได้เสนอภารกิจของสถานศึกษาในอนาคต แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ภารกิจด้านการเรียนรู้ เป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา
2. ภารกิจด้านสอนเป็นภารกิจของครู และบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการสอนทั้งหมด

3. ภารกิจด้านการบริหาร คือ งานของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ได้แก่ งานบริหารทั่วไป งานการเงิน การคลัง พัสดุ งานอาคารสถานที่

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32-73) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย จึงได้กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 37) ได้พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการบริหารสถานโรงเรียน ด้านที่ 3 การบริหารจัดการที่ดี มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีระบบ

การบริหารและจัดการศึกษาที่ยึด หลักธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบแบบแผน ในหลายระดับ เริ่มต้นตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ การบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ

1. การบริหารวิชาการ แนวคิดคือ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือ เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษา ให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานบุคคล แนวคิดคือ การบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนอง ภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การบริหารงบประมาณ แนวคิดคือ การบริหารงานงบประมาณของ สถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จาก บริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

4. การบริหารทั่วไป แนวคิดคือ การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับ การจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและ เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุน และ

การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กร ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จำเนียร พลหาญ (2549 : 3) กล่าวว่า ความหมายของการบริหารการศึกษา คือ การที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมเพื่อให้พัฒนาคนในสังคม โดยใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพจากทุกส่วนของสังคม เพื่อให้คนในสังคมเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

รีบอร์ (Rebore, 1985 : 9-10) ได้กล่าวว่า การบริหารทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งทรัพยากรและบุคลากรเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการสถานศึกษา กระบวนการเหล่านี้ประกอบด้วยหลายหน้าที่ รวมทั้งการบริหารงานบุคคล การบริหารหลักสูตรและการบริหารกิจการนักเรียน ซึ่งในแต่ละหน้าที่ก็มีจุดประสงค์เพื่อการปฏิบัติการผ่านกระบวนการ วิธีการและเทคนิคทางการบริหารงาน

ลูเนนเบิร์กและออร์นสไตน์ (Lunenberg and Ornstein, 2007 : 1-2) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้ทฤษฎี ในการอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ในองค์กรทางการศึกษา

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 2004 : 12) ได้อธิบายความหมายทางการบริหารการศึกษาว่าเป็นกระบวนการทำงานกับกลุ่มคนและทำให้เป้าหมายของโรงเรียนประสบความสำเร็จด้วยกลุ่มคนเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จากความหมายการบริหารการศึกษาข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานโดยใช้ทฤษฎีองค์การของผู้บริหาร ซึ่งอาศัยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ร่วมกันดำเนินการทุกอย่างให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนประสบความสำเร็จด้วยกลุ่มคนเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อให้ นักเรียน มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป โดยสามารถจำแนกขอบข่ายของการบริหารออกได้เป็น 4 ประเภท คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

3. การจัดและพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษานั้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

หมพันธุ์ ฤกษ์ชร ณ อุษยา (2540 : 3-5) ได้อธิบายความหมายของ หลักสูตรว่ามีความแตกต่างกันไปตั้งแต่ความหมายที่แคบสุดจนถึงกว้างสุด ซึ่งสามารถ จำแนกความคิดเห็นของนักการศึกษาที่ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

3.1 หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียนรู้ นักการศึกษาที่มีความคิดเห็นว่า หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียนนั้น มองหลักสูตรที่เป็น เอกสารหรือโครงการของการศึกษาที่สถาบันการศึกษาได้วางแผนไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ตามแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ หลักสูตรตามความหมายนี้ หมายรวมถึง แผนการเรียน หรือรายวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดให้เรียนรวมทั้งเนื้อหาวิชาของรายวิชาต่าง ๆ กิจกรรมการเรียน การสอน และการประเมินผล ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มนี้ ไม่รวมถึงการนำหลักสูตรไปใช้หรือการเรียนการสอนที่ปฏิบัติจริง

3.2 หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ที่สถาบัน การศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การประเมินผล

กรมวิชาการ (2545 : 2-5) ได้นำเสนอว่า หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ สาระหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการการเรียนรู้ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้ หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทาง หรือข้อกำหนด ของการจัด การศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนา ไปสู่ ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วย ตนเอง รู้จักตนเองมีชีวิตอยู่ในสถานศึกษา ชุมชนสังคมและโลกอย่างมีความสุข

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 1) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนการเรียน ประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา

รวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลของการเรียน

ทุมศักดิ์ อินทร์รัตน์ (2549 : 59) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึงความพยายามจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคมการพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นตามความจำเป็น ดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี
2. ปรัชญาการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนไป
3. ความต้องการของผู้เรียน
4. ความต้องการชุมชนและท้องถิ่น
5. การพัฒนากระบวนการและรูปแบบทางการศึกษา เช่น เนื้อหา

วิธีสอนการวัดและประเมินผล เป็นต้น

จากความหมายการจัดและพัฒนาหลักสูตรข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่าการจัดและพัฒนาหลักสูตร หมายถึง แผนการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา รวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และมีการประเมินผลของการเรียน สามารถจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคมการพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นตามความจำเป็น ในด้านต่าง ๆ คือ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ปรัชญาการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนไป ความต้องการของผู้เรียน ความต้องการชุมชนและท้องถิ่น การพัฒนากระบวนการและรูปแบบทางการศึกษา เช่น เนื้อหา วิธีสอนการวัดและประเมินผล

4. การจัดการเรียนการสอน

ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และ

เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2546) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนจะเกิดผลสำเร็จได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่

4.1 ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอนอันประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

4.1.1 ครูหรือผู้สอนหรือวิทยากร

4.1.2 นักเรียนหรือผู้เรียน

4.1.3 หลักสูตรหรือสิ่งที่จะสอน

4.2 ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง รายละเอียดของการสอนจึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

4.2.1 การตั้งจุดประสงค์

4.2.2 การกำหนดเนื้อหา

4.2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.2.4 การใช้สื่อการสอน

4.2.5 การวัดผลประเมินผล

กรมวิชาการ (2542 : 6) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีในสถานศึกษา มีดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุก ๆ ด้าน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรเร่งให้ผู้เรียนได้แสดงออก และ

มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรให้โอกาส และเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน

4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2542 : 8) กำหนดแนวทาง ในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน ที่ดี มีดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาและประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นกระบวนการที่เป็นขั้นตอน ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การคิดวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น
3. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์
4. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องสอดคล้องกับวัยและประสบการณ์ ช่วงความสนใจ ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการเนื้อหา วิชาการประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ
6. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีสาระที่น่าสนใจ สามารถแทรก ความสนุกสนานเพลิดเพลินและต้องมีส่วนที่ท้าทายให้นักเรียนรู้จักคิด การให้เหตุผลและการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง
7. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัย ในตนเอง ควรทำตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้
8. กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีส่วนของการพัฒนา ในเรื่องของการทำงานร่วมกัน
9. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องไม่มุ่งเน้นการแข่งขันผลการแพ้ชนะ มากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจและรู้จักการยอมรับเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น
10. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องสามารถปรับเนื้อหาและ ประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมที่ท้าทาย ไม่น่าสนใจ ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออก ได้เคลื่อนไหว น่าสนใจ และส่วนสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียน
11. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรระบุชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียน จะสามารถกระทำได้ และต้องสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจาก กระบวนการเรียนเสร็จสิ้น

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2543 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะลำดับขั้นตอนของรูปแบบวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกิจกรรมสองลักษณะ คือกิจกรรมของครูและกิจกรรมผู้เรียน โดยกิจกรรมครูได้แก่การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมสำหรับการจัดกิจกรรมในหรือนอกห้องเรียน และเทคนิควิธีการสอนของครูส่วนกิจกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การลงมือปฏิบัติขณะที่มีการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มภายใต้การควบคุมดูแลหรือการแนะนำของครูผู้สอน

จากความหมายการจัดการเรียนการสอนข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การจัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันวางแผน กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เทคนิควิธีสอน เป็นการเตรียมความพร้อมของครูนักเรียน รวมทั้งเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และการวัดประเมินผล เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านเป็นระบบ มีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ มีความสอดคล้องกับวัยและประสบการณ์ ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม

5. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรมวิชาการ, 2550 : ออนไลน์) ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน กำเนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุขหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตาม

กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรม ที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และ ความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

5.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รับผิดชอบ และหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

5.2.1 กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

5.2.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝัง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคม ผู้นำเพื่อประโยชน์และกรมรักษาดินแดน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมมุ่งเสริมเจตคติคุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาให้บุคคลรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุขมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ โดยกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2) ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และพัฒนาความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มองเห็นช่องทางในการสร้างงาน อาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง

3) ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และประกอบสัมมาชีพ

4) ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมในการดำเนินชีวิต และเสริมสร้างศีลธรรมจริยธรรม

5) ผู้เรียนมีจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการจัดดังนี้

5.1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน

5.2) บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.3) ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง

5.4) จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม

5.5) มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา

5.6) ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษาถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย

5.7) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนองค์กร ทั้งภาครัฐ และเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

5.8) มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียนสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยคำนึงถึงแนวการจัดตั้งต่อไปนี้

5.8.1) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์กรความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

5.8.2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

5.8.3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคมเช่น กิจกรรม ลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

5.8.4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม

จากความหมายการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และ
2. กิจกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์

6. การพัฒนาบุคลากร

บุคลากรที่มีศักยภาพและขีดความสามารถสูง จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากร ไว้หลายท่านดังนี้

คณีย์ เทียนพุดม (2539 : 150) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบุคคล หมายถึง การบูรณาการเพื่อการใช้การฝึกอบรมและการพัฒนา การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาองค์การ สำหรับปรับปรุง บุคคล ทีมงาน และประสิทธิผลขององค์การ กล่าวสรุปได้ว่าการพัฒนาบุคคลหมายถึง กระบวนการหรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งจะเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์และพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีความรับผิดชอบต่องาน ทำให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและมีผลทำให้องค์การพัฒนาเจริญก้าวหน้าขึ้น

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 81) ได้นำเสนอว่า ในกระบวนการพัฒนา ใช้คำ อยู่ 2 คำคือ การฝึกฝน (Training) กับ การให้การศึกษา (Educationing) ความหมายแรกจะมีความหมายไปในเชิงเพิ่มความถนัด ทักษะ และความสามารถเฉพาะอย่างในการทำงานส่วนคำว่า การให้ศึกษานั้นมักมุ่งถึงถึงความพยายามที่จะเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์รวมทั้งทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับงานที่เปลี่ยนแปลงไป

ศุภกษร ทองน้อย (2550 : ออนไลน์) ได้นำเสนอว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอนโดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การได้มาซึ่งทรัพยากรมนุษย์ (Acquisition) มีกิจกรรม

ในกระบวนการให้ได้มาซึ่งทรัพยากรมนุษย์อยู่ 4 กิจกรรมสำคัญ คือ

6.1.1 การวางแผน (Planning) โดยมีกระบวนการที่สำคัญอยู่

5 ขั้นตอนคือ

1) กำหนดกรอบอัตราค่าจ้าง (Profiling) เป็นการประเมินว่า ในราว 2-3 ปี ข้างหน้า ขนาดขององค์การหรือโครงสร้างขององค์การจะเล็กลงหรือขยายขึ้น หากขยายขึ้นจะต้องรับคนเพิ่มกี่อัตรา ความรู้ ความสามารถ หรือคุณสมบัติของคนที่จะรับนั้นเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ทางด้านเทคโนโลยี ตลาดและการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรบ้าง

2) ประมาณการจำนวน (Estimating) เป็นการคำนวณจำนวนบุคลากรที่จะรับเพิ่มตามกรอบอัตรากำลังของโครงสร้างที่จะขยายหรือเปลี่ยนแปลง เช่น องค์กรต้องมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อแข่งขันกับคู่แข่ง แต่นักออกแบบขององค์กรมีเพียง 2 คน จำเป็นต้องขยายโครงสร้างของหน่วยออกแบบให้สามารถรองรับสถานการณ์การแข่งขันให้ได้ใน 2 ปี ข้างหน้าจึงกำหนดกรอบอัตรานักออกแบบเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาระยะเวลา 2 ปี แล้วจึงประมาณการว่าควรเพิ่มอัตรานักออกแบบปี ละ 2 คน

3) การจัดทำประวัติ (Inventorying) หลังจากกำหนดกรอบแล้วอาจจะพบว่าบางฝ่ายหรือบางหน่วยงานอาจต้องลดอัตราลง ส่วนที่ลดลงนี้อาจมีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งที่จะเพิ่มก็ได้ ดังนั้นการจัดทำประวัติบุคลากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเปลี่ยนตำแหน่งงาน หรือส่งเสริมให้คนภายใน (Internal Source) ได้รับตำแหน่งงานสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนา ฝึกอบรมหรือเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์

4) การคาดการณ์ (Forecasting) บุคลากรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องเตรียมการรองรับให้ได้ เช่น จะลาออก จะเกษียณอายุคลอดบุตรหรือโอนย้าย จำนวนเท่าใด การเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลกระทบต่อภาระงานขององค์กรอย่างไร ต้องเตรียมการรองรับอย่างไร เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

5) การวางแผน (Planning) นำข้อมูลทั้ง 4 ข้างต้น และนโยบายขององค์กรมาประเมินสถานการณ์ กำหนดหัวข้อปัญหา หรือหัวข้อที่จะพัฒนา กำหนดวัตถุประสงค์ที่จะแก้ปัญหานั้น ๆ หรือที่จะพัฒนา แล้วจึงกำหนดวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ และนำแผนที่วางไว้นี้ไปปฏิบัติหรือไปสรรหามูลากรต่อไป

6.1.2 การสรรหา (Recruitment) เป็นการนำแผนมาสู่การปฏิบัติ โดยการประกาศเชิญชวนผู้สนใจให้มาสมัคร ซึ่งอาจสรรหาจากทรัพยากรภายในองค์กรหรือภายนอกองค์กรก็ได้ แต่ต้องให้เหมาะสมกับหน้าที่งาน สำหรับบุคคลที่จะสมัครเข้าทำงานก็จำเป็นต้องเตรียมตัวเข้ารับการคัดเลือก การสอบแข่งขัน การสัมภาษณ์ หรือวิธีการอื่น ๆ ตามแต่ที่จะกำหนดไว้ในแผน

6.1.3 การคัดเลือก (Selection) เมื่อผู้สนใจสมัครเข้ารับการคัดเลือกก็อาจเป็นไปได้ว่า ไม่มีผู้เหมาะสมต่อตำแหน่ง หรือมีผู้เหมาะสมหลายคนแต่มีตำแหน่งรองรับจำกัด ก็ต้องทำการคัดเลือก โดยอาจใช้วิธีการทดสอบหรือการวัดหลาย ๆ แบบรวมกัน ซึ่งมักจะเป็นการวัดความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนั้น ๆ และ

ทัศนคติที่มีต่องานที่จะทำ หรืออาจกล่าวได้ว่าอาจจำเป็นต้องวัดทั้งสติปัญญา เซอว์ไว ไหวพริบ และอารมณ์ของผู้สมัครประกอบกันวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานมักคำนึงถึง บุคลิกภาพและความสามารถที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก ความสามารถในการคิด หรือทักษะในการคิด (Conceptual Skill) ประการที่สอง ความสามารถหรือทักษะในการ อยู่ร่วมกับผู้อื่น (Human Relation Skill) ประการที่สาม ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ (Creativity Skill) ประการที่สี่ ตรวจสอบคุณสมบัติ ความสามารถของบุคคล

6.1.4 การปฐมนิเทศ (Orientation) การแนะนำให้เข้าใจวัฒนธรรม ขององค์กรระบบการทำงาน และธรรมเนียมปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับบุคลากรที่รับเข้ามา ใหม่หรือที่เปลี่ยนงานใหม่หากการปฐมนิเทศไม่ชัดเจน หรือไม่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ ในส่วนที่บุคคลต้องเข้าไปเกี่ยวข้องหรือทำงานตั้งแต่ต้น จะก่อให้เกิดปัญหาในภายหลังได้ เพราะสิ่งที่เขาคาดหวังต่องานที่จะทำอาจจะไม่ตรงกับสภาพงานที่แท้จริงจนปรับตัวเองเข้ากับ งานไม่ได้

6.2 การรักษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Retention and Development) เมื่อรับบุคคลเข้ามาทำงาน และผ่านการประเมินผลจนบรรจุแต่งตั้ง ในตำแหน่งงานเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญต่อมาก็คือ การตรวจติดตามการปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ทราบว่าเขามีความเหมาะสมกับตำแหน่งงานหรือไม่ มีพัฒนาการเป็นอย่างไร บทพร่องจุดใด ต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง ในขั้นตอนนี้การรักษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นี้มีกิจกรรมที่สำคัญอยู่ 6 ประการ คือ

6.2.1 การวัดเพื่อประเมินผลงาน (Performance Measurement)

6.2.2 การอบรมและการพัฒนา (Training and Development)

6.2.3 วินัยและการรักษาวินัย (Discipline and Disciplinary

Corrective)

6.2.4 การบริหารค่าตอบแทน (Compensation Administration)

6.2.5 การสอนงานและการให้คำแนะนำ (Coaching and

Counseling)

6.2.6 สุขภาพและความปลอดภัย (Health and Safety)

6.3 การพ้นจากองค์กรหรือการทำงาน (Separation or Retirement)

บุคคลอาจพ้นจากองค์กรหรือการทำงานเพราะเกษียณอายุ พิกัด ป่วยเรื้อรัง ลาออก

ถูกไล่ออก หรือตาย ดังนั้นการวางแผนและร่วมวางแผนกับบุคคลเหล่านี้ถือว่าการสร้างขวัญและกำลังใจให้เขาได้ ซึ่งมีกิจกรรมที่สำคัญหลายประการ

6.3.1 การสัมภาษณ์เมื่อพ้นจากองค์การ (Exit Interviews) จะทำให้ได้ข้อมูลจากผู้ที่กำลังจะพ้นจากองค์การเพื่อนำไปปรับปรุงระบบการทำงานขององค์การได้อย่างดี ข้อมูลเหล่านี้ในบางประเทศกำหนดให้เป็นความลับ ห้ามมิให้เปิดเผยถึงแหล่งข้อมูล หรือตัวผู้ให้สัมภาษณ์

6.3.2 การช่วยหางานใหม่ (Outplacement) ในกรณีที่ออกจากงานในขณะที่ยังมีความสามารถที่จะทำงานต่อไปได้ ผู้บริหารหน่วยทรัพยากรมนุษย์อาจหางานใหม่ให้ทำหรือให้คำปรึกษาการหางานหรือการลงทุนได้

6.3.3 การวางแผนเกษียณอายุ (Pre-Retirement Planning) เป็นการวางแผนหรือร่วมวางแผนกับบุคคลที่จะเกษียณอายุเพื่อเตรียมความพร้อมหรือจัดหาหลักประกันในการดำรงชีวิตในบั้นปลายของบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่สามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคคลได้อย่างดียิ่ง

จากความหมายการพัฒนาบุคลากรข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึงกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่บุคลากรเข้ามาในองค์การจนถึงพ้นจากองค์การ โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์และพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปได้ในทางที่ดี มีความรับผิดชอบต่องาน ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ ทำให้องค์การพัฒนาเจริญก้าวหน้าขึ้น และมีหลักประกันความมั่นคงขวัญกำลังใจหลักจากบุคลากรพ้นจากองค์การไป

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอดี มีเหตุมีผล และความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา เนื้อหาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นกลั่นกรองมาจากกระแสพระราชดำรัส

ที่ผ่านมาแล้ว ดังนั้น จึงได้เชิญเชิญพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประกอบการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

องค์ที่ 1

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือน ตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

พระบรมราโชวาทพระราชทานผ่านมูลนิธิชัยพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 4)

องค์ที่ 2

“...สมัยก่อนนี้พอมีพอกินสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกินจึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนมีความพอเพียงได้...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันพฤหัสบดีที่ 4 ธันวาคม 2546 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 6)

องค์ที่ 3

“...คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ... ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน... พอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ ในสาละวิน เมื่อ เท่าไหร่ 20 24 ปี เมื่อปี 2517., 2517 ถึง 2541 นี้ก็ 24 ปี ไซ้ใหม่...วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะทำปฏิบัติให้พอมีพอกิน.. พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง... ถ้าแต่ละคนพอมีพอกิน ก็ใช้ได้... ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้น ก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย... สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน... จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้... ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ... แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2555 : 9)

องค์ที่ 4

“...ฉะนั้น ควรที่จะปฏิบัติสิ่งที่พอเพียง... ทางความคิดก็เหมือนกัน
ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ถ้ามีใครมีความคิดอย่างหนึ่งและต้องการบังคับให้คนอื่นคิดอย่าง
เดียวกับตัว ซึ่งอาจจะเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องไม่สมควรทำ... ปฏิบัติอย่างนี้ก็ไม่ใช่ว่าปฏิบัติ
แบบพอเพียง...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2555 : 10)

องค์ที่ 5

“...อันนี้ก็คือความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง... เมื่อปีที่
แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self-sufficiency
(พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริง เศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า
Self-sufficiency... คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ ไม่ต้อง
ไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) ...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2555 : 12)

องค์ที่ 6

“...ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ ไฟฟ้านครหลวง หรือไฟฟ้า
ฝ่ายผลิต เขาดับหมด จะพึ่งหมด จะทำอย่างไร... ที่ที่ต้องใช้ไฟก็ต้องแยกไป... บางคน
ในต่างประเทศเวลาไฟดับ เขามาตัวตาย แต่ของเรา ไฟดับจนเคยชิน เราไม่เป็นไร
เมื่อไฟดับ หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่ ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ใช้ปั่นไฟ หรือ
ถ้าขันโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ... ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี้
ก็มีเป็นขั้น ๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์
นี่เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้... จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน... ถ้ามีการช่วยกัน

แลกเปลี่ยนกัน ก็ไม่ใช่พอเพียงแล้ว... พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้...”

พระราชดำรัสพระราชทาน เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดีที่ 23 ธันวาคม 2542 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 15)

องค์ที่ 7

“...ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง... อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก... อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย... จริง อาจจะล้าสมัย คนอื่นเขาต้องการมีเศรษฐกิจที่ ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็น เศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลขู้สึกว่าไม่หรูหรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าผลิตพอเพียงได้...”

พระราชดำรัสพระราชทาน เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตวันพฤหัสบดีที่ 4 ธันวาคม 2540 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 17)

องค์ที่ 8

“...บัดนี้ขอพูดต่อจากที่พูดเมื่อปีที่แล้ว ว่าจะเป็นประโยชน์อย่างไร ซึ่งได้แย้งเอาไว้แล้ว... แต่เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่า ให้พอเพียงในหมู่บ้าน หรือในท้องที่ที่สามารถที่จะมีพอกิน... เริ่มด้วยพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ ได้พูดมาหลายปี สิบกว่าปีมาแล้ว ให้พอมีพอกิน แต่ว่าพอมีพอกินนี้ เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ... เมื่อปีที่แล้วบอกว่าถ้าพอมีพอกิน คือพอมีพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน... สมัยหินนั้น เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ว่าค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมา ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการช่วยระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่าง จะเรียกว่า อำเภอ จังหวัด ประเทศ... จะต้องมีการแลกเปลี่ยน มีการไม่พอเพียงกัน จึงบอกว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะพอแล้ว จะใช้ได้...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันพฤหัสบดีที่ 23 ธันวาคม 2542 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 18)

องค์ที่ 9

“...คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง. มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้. ปีที่แล้วพูดว่า เศรษฐกิจพอเพียง เพราะหาคำอื่นไม่ได้. และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือ ไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ.. ในคราวนั้น เมื่อปีที่แล้วนึกว่าเข้าใจกัน แต่เมื่อไม่นานเดือนที่แล้ว มีผู้ที่ควรจะรู้ เพราะว่าได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนามาช้านานแล้วมาบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง นี้ดีมาก แล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้น หมายความว่า ถ้าทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่ของประเทศก็จะพอ.. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง และทำได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ ...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตวันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 19)

องค์ที่ 10

“... ที่พูดกลับไปกลับมาในเรื่องการค้า การบริโภค การผลิต และการขายนี้ ก็นึกว่าท่านทั้งหลายกำลังกุ่มใจ ในวิกฤตการณ์.. ตั้งแต่คนที่มีเงินน้อยจนกระทั่งคนที่มีเงินมาก ล้วนเดือดร้อน.. แต่ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะสามารถอยู่ได้. การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลาไม่ใช่ง่าย ๆ.. โดยมากคนที่ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าทำ ตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็สามารถที่จะแก้ไขได้...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดีที่ 4 ธันวาคม 2540 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 21)

องค์ที่ 11

“...ก็ชัดแล้วว่าควรจะปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องทั้งหมด เพียงครึ่งหนึ่งก็ใช้ได้ แม้จะเป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ.. หมายความว่าวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ต้องทำทั้งหมด และขอเดิมว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้.. ถ้าครอบครัวหนึ่ง หรือแม้หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจพอเพียงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นการถอยหลัง ถึงสมัยหิน สมัยคนอยู่ในอุโมงค์หรือในถ้ำ ซึ่งไม่ต้องอาศัยหม้ออื่น เพราะว่าหม้ออื่นก็เป็นศัตรูทั้งนั้น .. ต้องหาอาหาร คือไปเด็ดผลไม้หรือไปไม้ตามที่มี หรือไปใช้อาวุธที่ได้สร้างได้ประดิษฐ์เอง ไปล่าสัตว์.. กลุ่มที่อยู่ในอุโมงค์ในถ้ำนั้น ก็มีเศรษฐกิจพอเพียง 100 เปอร์เซ็นต์.. ก็ปฏิบัติได้...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 22)

องค์ที่ 12

“...แต่ต่อมาเมื่อออกจากถ้ำ ในสมัยต่อมา ที่สร้างบ้านเป็นที่อาศัย ก็เริ่มจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหลือประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ เพราะว่ามีคนไปผ่านมา ซึ่งไม่ได้เป็นศัตรู เอาอะไร ๆ มาแลกเปลี่ยนกัน.. เช่นคนที่มาจากไกล ผ่านมามีหนังสัตว์ ที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ก็ซื้อด้วยการแลกเปลี่ยนด้วยอาหาร เช่นปลาที่จับได้ในบึง.. อย่างนี้ก็ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว.. เวลาก้าวล่วงมาอีก มาถึงปัจจุบันนี้ ถ้าคนที่อยู่ ทั้งข้างนอกทั้งข้างในนี้ จะปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง 100 เปอร์เซ็นต์ คงทำไม่ได้.. และถ้าสำรวจตัวเอง หรือเศรษฐกิจของตัวเอง ก็เข้าใจว่า จะเห็นได้ว่าไม่ได้ทำ.. เข้าใจว่าทำได้ไม่ถึง 25 เปอร์เซ็นต์ ไม่ได้ถึงเศษหนึ่งส่วนสี่ เพราะว่าสิ่งที่ตนผลิตหรือทำ ส่วนใหญ่ก็เอาไปแลกเปลี่ยนของอื่นที่มีความจำเป็น.. ฉะนั้นจึงพูดว่าเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็ควรจะพอและทำได้.”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตวันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 23)

องค์ที่ 13

“...คนเรากล้าพอในความต้องการ ก็มีควมโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย... ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่า ทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข... พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ... ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 26)

องค์ที่ 14

“...ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 29)

องค์ที่ 15

“...การรู้จักประมาณตนนี้ จะทำให้คนเรารู้จักใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ได้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน และได้ประโยชน์สูงสุดเต็มตามประสิทธิภาพ ทั้งยังทำให้รู้จักขวนขวายศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้ยิ่งสูงขึ้น ส่วนการรู้จักประมาณสถานการณ์นั้น ได้แก่การรู้จักพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ทราบชัดถึงความเป็นมาและที่เป็นอยู่ รวมทั้งที่คาดว่า จะเป็นไปในอนาคต... การรู้จักประมาณสถานการณ์ได้นี้จะทำให้สามารถวางแผนและปฏิบัติการได้ถูกต้อง กับปัญหา ท้นแก่สถานการณ์และความจำเป็น อันจะทำให้งานที่ทำได้ ประโยชน์ ที่สมบูรณ์คุ้มค่า... การรู้จักประมาณตนและรู้จักประมาณสถานการณ์จึงเป็นอุปการะอย่างสำคัญ ที่จะเกื้อกูลให้บุคคลดำเนินชีวิตและกิจการงานไปได้อย่างราบรื่นและก้าวหน้า...”

พระบรมราชาโฆวาท พระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในพิธีพระราชทาน
 ปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันเสาร์ที่ 18
 กรกฎาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 :
 30)

องค์ที่ 16

“...คนเราที่ฟุ้งเฟ้อ ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาป้อนความฟุ้งเฟ้อได้
 ความฟุ้งเฟ้อนี้เป็นปากหรือเป็นสัตว์ที่หิวไม่หยุด ความฟุ้งเฟ้อนี้ถ้าปากตลอดเวลา จะป้อน
 ไปเท่าไร ๆ ก็ไม่พอ เมื่อป้อนเท่าไร ๆ ไม่พอแล้ว ก็หาเท่าไร ๆ ก็ไม่พอ ความไม่พอนี้
 ไม่สามารถที่จะหาอะไรมาป้อนความฟุ้งเฟ้อนี้ได้ ฉะนั้น ถ้าจะต่อต้านความเดือดร้อน ไม่ใช่
 ว่าจะต้องประหัตประหารมัน จะต้องป้องกันความฟุ้งเฟ้อ และป้องกันวิธีการที่มักจะใช้เพื่อที่จะ
 มาป้อนความฟุ้งเฟ้อนี้ คือความทุจริต ฉะนั้น การที่จะณรงค์ที่จะต่อสู้เพื่อให้คนมัธยัสถ์และ
 ประหยัดนั้นก็อยู่ที่ตัวเอง ไม่ใช่อยู่ที่คนอื่น เมื่ออยู่ที่ตนเอง ไม่อยู่ที่คนอื่น การณรงค์
 โดยมากมักจะออกไปข้างนอก จะไปชักชวนคนโน้นชักชวนคนนี้ให้ทำโน่นทำนี่ ที่จริงตัวเอง
 ต้องทำเอง ถ้าจะใช้คำว่าณรงค์ก็ต้องณรงค์กับตัวเอง ต้องฝึกตนให้รู้จักพอดี พอเหมาะ
 ถ้าไม่พอดี ไม่พอเหมาะ มันจะเกิดทุจริตในใจได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะลูกเสือชาวบ้านที่มาฝึาทุลละของรูลี
 พระบาท ในโอกาสเสด็จฯ กลับจากแปรพระราชฐานจากจังหวัดสกลนคร ณ สนามบิน
 ดอนเมือง วันอาทิตย์ที่ 2 ธันวาคม 2527 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ, 2555 : 33)

จากการศึกษาพระราชดำรัสและพระบรมราชาโฆวาทที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 เป็นปรัชญาที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกร
 ชาวไทยมาโดยตลอดเป็นระยะเวลายาวนานเป็นแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอดี
 มีเหตุมีผล และความไม่ประมาท

2. ความหมายและแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมี
 พระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานานตั้งแต่ก่อน
 เกิดวิกฤตการณ์ ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้

รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และ
ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงไว้ดังนี้

อำพล เสนาณรงค์ (2541 : 2) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง
ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการ
ทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

กรมวิชาการ (2542 : คำนำ) สรุปว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “ทฤษฎี
ใหม่” ตามแนวพระราชดำริเป็นหลักการและแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ
เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งแนวความคิดการพัฒนา
เพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเน้นการช่วยเหลือและพัฒนา
ให้เกิดการพึ่งตนเอง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์พระประมุขของไทย ได้พระราชทาน
หลักการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทยทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ ตลอดจนถึงแนวทาง
การพัฒนาและบริหารประเทศให้เป็นไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล
รู้จักพึ่งตนเอง และทรัพยากรที่เรามีอยู่ นำมาใช้ประโยชน์ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ
เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก
ซึ่งหลักการนี้มีความสำคัญในการนำไปบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินที่มี
จำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความมั่นคงด้านการดำรงชีวิตให้แก่เกษตรกรและ
สังคมโดยรวมของไทย

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 53) เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้สรุป
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่า หมายถึง
ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการ
ทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เรามีได้
เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้
โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัธยาศัย และที่สำคัญ
ไม่หลงไหลไปตามกระแสของ วัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

กรมส่งเสริมการเกษตร (2543 : 4) ได้ขยายความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
ไว้ว่าเป็นการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินทางสายกลาง
มีความพอดีและพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก
ต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น รู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขความสบาย และพอเพียงกับตนเอง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2544 : 284) ได้กล่าวสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญรวดเร็วเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย มีความหมายที่ชัดเจน ไม่ยากแก่การรับรู้และการนำไปปฏิบัติ ดังจะเห็นเป็นรูปธรรมที่ปรากฏชัดเจนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกิดผลสำเร็จแล้วมากมาย

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549 : 8) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการและแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณ กับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อมความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

สุรยุทธ์ จุลานนท์ (2549 : ปาฐกถาพิเศษ) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้ให้ประชาชนได้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนที่ควรจะเป็น เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้โดยที่ไม่เดือดร้อน ซึ่งที่จริงแล้วก็เป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ ในระดับบุคคลครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 8 -12) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชนั้น ประกอบด้วย กรอบแนวคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เงื่อนไข แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติ ตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่ มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับ พอประมาณ มี หลักของความพอประมาณ (พอดี) 5 ประการ จากข้อสรุปของสภาพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

3.1.1 พอดีด้านจิตใจ คือ เข้มแข็งมีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอมนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม

3.1.2 พอดีด้านสังคม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

3.1.3 พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้ และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด

3.1.4 พอดีด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและ สอดคล้องต่อความต้องการเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจาก ภูมิปัญญาชาวบ้านก่อน

3.1.5 พอดีด้านเศรษฐกิจ คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิต อย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของ ความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ มีหลักของ ความมีเหตุผล ดังนี้

3.2.1 ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความ ฟูมเฟือยในการดำรงชีพ

3.2.2 ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ

3.2.3 ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขายประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

3.2.4 ไม่หุยุดนึ่งที่หาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก

3.2.5 ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดเลิก สิ่งชั่วกิลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตนเอง ทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูน รักษาความดีที่มีอยู่ในหิ้งอภิมานบุญธรรมยิ่งขึ้น

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล มีหลักของการมีภูมิคุ้มกัน ดังนี้

3.3.1 มีความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง

3.3.2 มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน

4. เจื่อนใจ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เจื่อนใจความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เจื่อนใจคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่

5. แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี สรุปว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ วิธีรู้ วิธีคิด และวิธีปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนของทุกคน ทุกอาชีพ ทุกชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขร่วมกันของทุกคน เรียกคืนความดีงามที่เราเคยมีอยู่กลับมาและค้นหาทางเดินที่ถูกต้องกันใหม่ โดยการศึกษาให้มีความรู้จริงในสิ่งที่มีสิ่งที่ทำ ให้มีคุณธรรม คือ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ สุจริต มีความรู้ ความคิด และ

การกระทำที่ พอประมาณ พอดี มีเหตุมีผล มีการระวังตน ไม่ประมาทรู้จักระวังภัยในชีวิต การรู้ การคิด โดยสรุปแนวทางได้ ดังนี้

5.1 ให้ทุกคน ทุกชุมชนดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง ซึ่งเป็นแนวทางที่ปราชญ์ทั้งหลายสอนกันมานาน เช่น พระพุทธเจ้าก็สอนเรื่องนี้ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทาหรือ มัชฌิมนิคม คือ มรรคมีองค์ 8 มีสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นถูกต้องเห็นชอบ เป็นต้น

5.2 หลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ พอดี ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ผลกระทบทั้งจากภายนอกและภายใน

5.3 เป้าประสงค์ คือ ให้เกิดความสมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากภายนอกได้เป็นอย่างดี

5.4 เงื่อนไขโดย

5.4.1 จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้

5.4.2 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนมีความเพียร มีสติ และความรอบคอบ

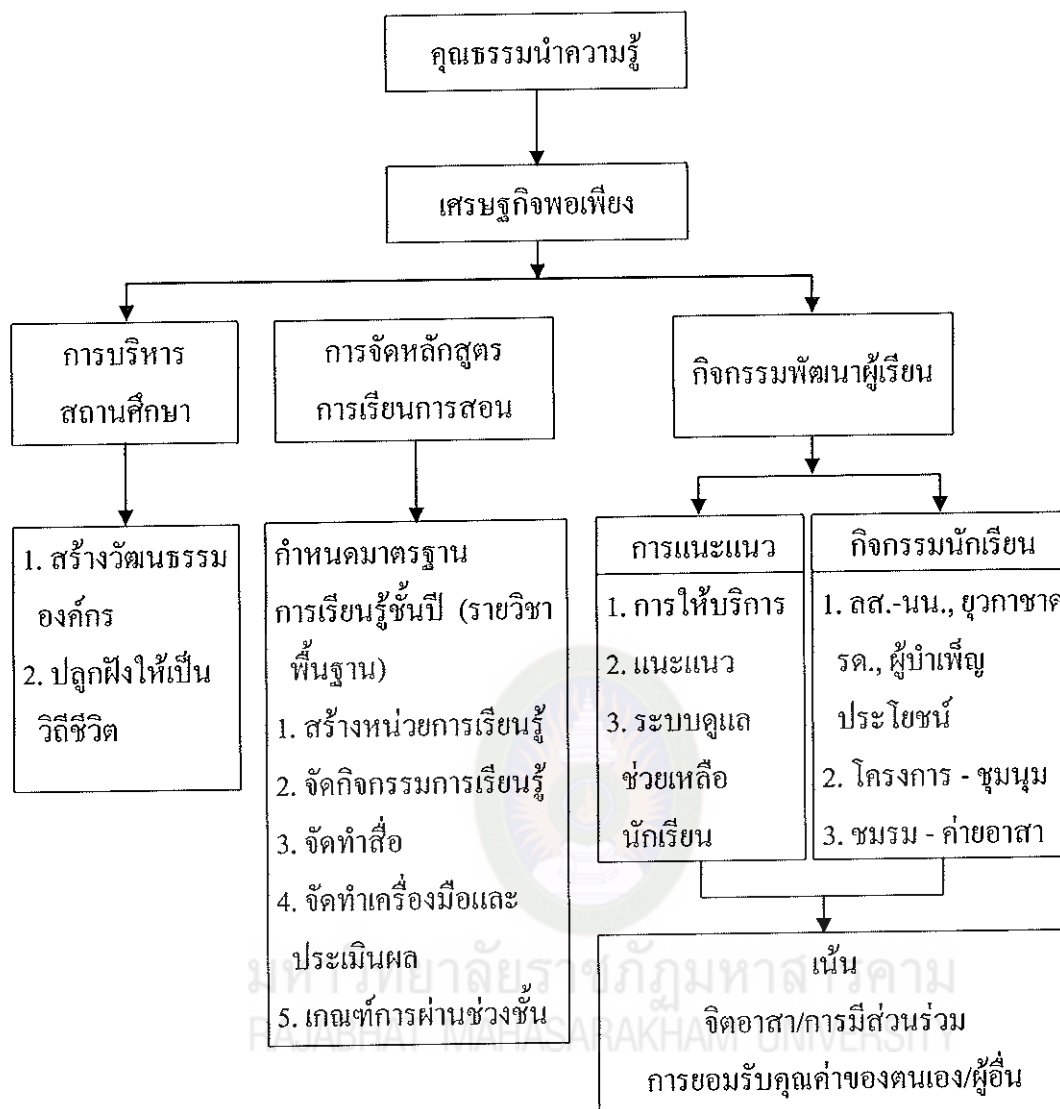
5.4.3 จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

จากความหมายและแนวทางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น ที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเองอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน โดยความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

3. ความเป็นมาในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : คำนำ) กระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550- 2554) ที่มุ่งเน้นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศจึงทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนิน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากร ต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทยโดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน นำสู่วิถีชีวิตของประชาชน สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ได้ตามแนวพระราชดำรัสและนโยบายรัฐบาลรวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศไทยโดยรวมพัฒนาต่อไปอย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษาบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุล และยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการศึกษา
(ปรียานุช พิบูลสรารุท, 2550 : 17)

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 9) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาดังนี้

3.1 เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องนามธรรม การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาระยะแรก จึงเริ่มจากการค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และชัดเจน

3.2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ

3.2.1 พอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง ฝึกให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ โดยการดำเนินกิจกรรมต้องนำไปสู่ความยั่งยืนของผล

3.2.2 ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความรู้ อย่างรอบคอบระมัดระวัง ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น อดทน มีความเพียรมีวินัย มีสัมมาคารวะรู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคม ร่วมดูแลรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม และสืบสานวัฒนธรรมไทย

3.3 ส่งเสริมให้บูรณาการ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่าง ๆ ทุกสาระการเรียนรู้

จากความเป็นมาของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทุกระดับ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 5-17) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีหน้าที่กำหนดทิศทาง กรอบนโยบาย เพื่อให้งาน/โครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จึงได้น้อมนำการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาที่สมดุลและยั่งยืน ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อวางรากฐานสำหรับการพัฒนาการศึกษาที่สมดุลและยั่งยืน นั่นคือ หลักประกัน ได้แก่ การประกันโอกาส การประกันคุณภาพ และการประกันประสิทธิภาพ เพื่อให้เด็กที่เข้ารับบริการการศึกษาทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท หรือเด็กทุกกลุ่มเป้าหมาย มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในด้านโอกาสที่จะได้เข้าเรียน มีการเน้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในเรื่อง “คุณธรรมนำความรู้” เพื่อให้เป็นบุคคล

ที่มีคุณภาพ เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม พร้อมทั้ง การมีประสิทธิภาพของการบริหารจัดการที่ได้รับการพัฒนาให้เกิดความคล่องตัวและชัดเจน ส่งผลให้เกิดการกระจายอำนาจสู่การปฏิบัติในแต่ละช่วงชั้น ได้อย่างเหมาะสม

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาคณะทำงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (ปริยานุช พิบูลสรารุช, 2550 : 1-8) ได้จัดทำแนวทางเพื่อให้สถานศึกษาและบุคลากรด้านการศึกษานำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

4.1 ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปีคงจะเห็นได้ว่า ปรากฏความหมายเป็นเชิงนัยเป็นครั้งแรกในพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปี 2517 ที่พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณการคำนึงถึงการมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ต้องทำตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ในช่วงที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 นับเป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้ประชาชนคนเข้าใจถึงผลจากการพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ พึ่งพิงความรู้ เงินลงทุน จากภายนอกประเทศเป็นหลัก โดยไม่ได้สร้างความมั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีภายในประเทศให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอกจนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทยอย่างเป็นระบบด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาโดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทักษะและเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุล และยั่งยืน

4.2 วัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

4.3 วิสัยทัศน์กระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4.4 เป้าหมาย

ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้มีสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่ำกว่าจำนวน 80 แห่ง

ระยะที่ 2 ปี 2551-2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกจังหวัดเป็นจำนวน 800 แห่ง

ระยะที่ 3 ปี 2553-2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่ว ประเทศ

4.5 ยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อน

4.5.1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.5.2 การพัฒนาบุคลากร

4.5.3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย

4.5.4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

4.5.5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล

4.6 ตัวชี้วัดความสำเร็จการติดตามประเมินผลได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ 4 ด้าน คือ การบริหารจัดการสถานศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการพัฒนาบุคลากร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 54-55) กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมนำปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ การสอน ที่สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ขึ้น โดยได้กำหนด กรอบความคิด วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และนโยบาย ดังนี้

1. กรอบแนวคิด การศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาคนให้เกิดคุณธรรม นำความรู้ สมานฉันท์ สันติวิธี มีวิถีประชาธิปไตย มีความภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์และ ความเป็นคนไทยบนพื้นฐาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักประมาณตน มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ในกระแสโลกาภิวัตน์ มีทักษะใน การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เกิดการสร้าง สังคมภูมิปัญญา รักษาและพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การรักษาวัฒนธรรม ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ นำไปสู่ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่าง มีคุณภาพ สักยภาพ และความสามารถในการแข่งขัน

2. วิสัยทัศน์ พัฒนาการศึกษาคให้คนไทยทุกคนมีการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสมานฉันท์ ดำรงชีวิตอย่างสันติวิธี มีวิถีประชาธิปไตย มีความภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์และ ความเป็นคนไทย บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นพลโลกที่มีคุณภาพ มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีความรู้ความสามารถด้านภาษา ทั้ง ภาษาไทย ภาษาสากล และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี มีทักษะการคิด วิเคราะห์ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและกลุ่มจนคิดตัวตลอดชีวิต มีจิตสาธารณะ รักการทำงาน มีความอยู่ดี มีสุข สามารถพึ่งตนเอง มีทักษะการประกอบอาชีพ รู้จักรักษา และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มีศักยภาพทั้งการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ โดยคำนึงถึงการดูแลรักษาวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการแข่งขันในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ได้อย่างยั่งยืน

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อปลูกฝังและพัฒนาให้คนมีคุณธรรมนำความรู้ เป็นคนดี มีเหตุผล มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีจิตสาธารณะ รู้จักประมาณ รู้จักอนุรักษ์ สร้างเสริมพัฒนาวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภูมิคุ้มกัน มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีสมรรถนะและทักษะในการประกอบอาชีพ พร้อมเผชิญ การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง ขณะเดียวกันมีความสามารถในการแข่งขันของประเทศและนำประเทศก้าวสู่สังคม เศรษฐกิจฐานความรู้

3.2 เพื่อสร้างเสริมสังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถ อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ สันติวิธี และมีวิถีประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

3.3 เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้

4. นโยบาย เร่งปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ปกป้องและ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม สำคัญในคุณค่าของความเป็นพลเมืองไทยและ พลโลก มีความตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรัก ในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักรักษาและพัฒนาวัฒนธรรม ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย และคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียนทุกระดับและประเภท

5. เป้าหมาย กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินการ ดังนี้

5.1 สร้างกระบวนการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในผู้เรียนและ บุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ

5.2 สร้างความรู้ความเข้าใจและกระแสนับสนุนเกี่ยวกับหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

5.3 สร้างผู้นำสถานศึกษาด้านแบบเกิดการพัฒนาและสร้างคนที่มีความรู้ และความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.4 นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

5.5 การขยายผลสู่สถานศึกษาระดับองค์กรหลัก

5.6 องค์กรหลักนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ในทุกมิติและขับเคลื่อนสู่หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

5.7 เชิญชวนโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโดยความสมัครใจ เพื่อเป็น โรงเรียนต้นแบบ

5.8 ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และตามลำดับความสำเร็จที่กำหนด ทั้งการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ ให้เกิดการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทุกระดับ อย่างต่อเนื่องและหลากหลายภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกัน

5.9 การติดตามประเมินผลและรายงาน

5.10 นำทูลเกล้าฯร่วมเฉลิมฉลองในพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา

80 พรรษา

5.11 กำหนดนโยบายต่อเนื่องสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน

6. กลยุทธ์ในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานไว้ดังนี้

6.1 ใช้แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสฉลองพระราชสมภพครบ 60 ปี และปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 ปี ในวันที่ 5 ธันวาคม 2550

6.2 ให้สถานศึกษาเป็นผู้นำการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นวิถีชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงอย่างยั่งยืน

6.3 ปลุกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชน มีความขยันหมั่นเพียร ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีระเบียบวินัย รู้จักให้แบ่งปัน รับผิดชอบ รู้รักสามัคคี และมีคารวธรรม

6.4 ศึกษา วิจัยพัฒนา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

6.5 เผยแพร่แนวทางการพัฒนา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา

7. มาตรการในการดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดมาตรการในการดำเนินงานไว้ดังนี้

7.1 ให้สถานศึกษาดัดแปลง เพื่อพัฒนาการนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา

7.2 พัฒนาหลักสูตร โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานทุกกลุ่มสาระรวมทั้งการศึกษา นอกโรงเรียนและอาชีวศึกษา

7.3 พัฒนาการจัดการเรียนรู้ และผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียน นักศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร หน่วยงาน/

สถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาชีวิตขั้นพื้นฐาน

7.4 สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเผยแพร่แนวทางการดำเนินการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ชุมชน

7.5 ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนารูปแบบการพัฒนา การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

7.6 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและชุมชนในลักษณะภาคีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำรูปแบบการพัฒนา การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไปใช้ให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน (ปรียานุช พิบูลสรารุท, 2550 : 9-11) ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา
2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
3. คำนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการพร้อม ๆ กันดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เจาะใจการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เจาะใจความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เจาะใจคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภและไม่ตระหนี่

5. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

กระทรวงศึกษาธิการ (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2550 : 3) ได้วางแผนการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้

1. เป้าหมายหมาย คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมเอกลักษณ์ความเป็นไทย

2. การจัดการ ดำเนินการได้ใน 2 ส่วน

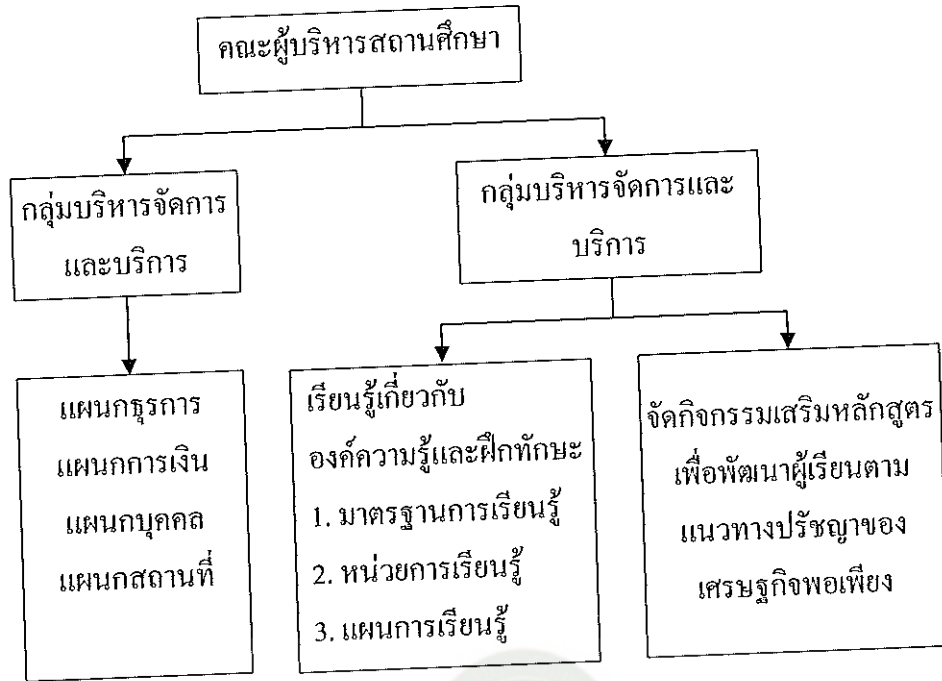
2.1 การบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ

2.2 การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน

2.2.2 การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน

2.3 การพัฒนาบุคลากร ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ที่ความพอเพียงไม่พอเพียงของตนเองและครอบครัวได้และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตดังโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2550 : 17)

แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สป, 2550 : 38) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา” โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาตลอดจนจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ โรงแรมวังรี รีสอร์ท จ.นครนายก ในระหว่างวันที่ 18-23 กุมภาพันธ์ 2550 จนได้ข้อสรุปสำหรับให้สถานศึกษาต่าง ๆ นำแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป โดยผู้วิจัยจะนำแนวทางฯ ดังกล่าวนี้ไปทดลองนำร่องในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในทุกภาคภูมิศาสตร์ทั่วประเทศ เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติ และปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไป โดยมีร่างแนวทางฯ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา
2. พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

4. ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาการบริหารจัดการตามแนว

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์

และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

6. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

7. จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

8. เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

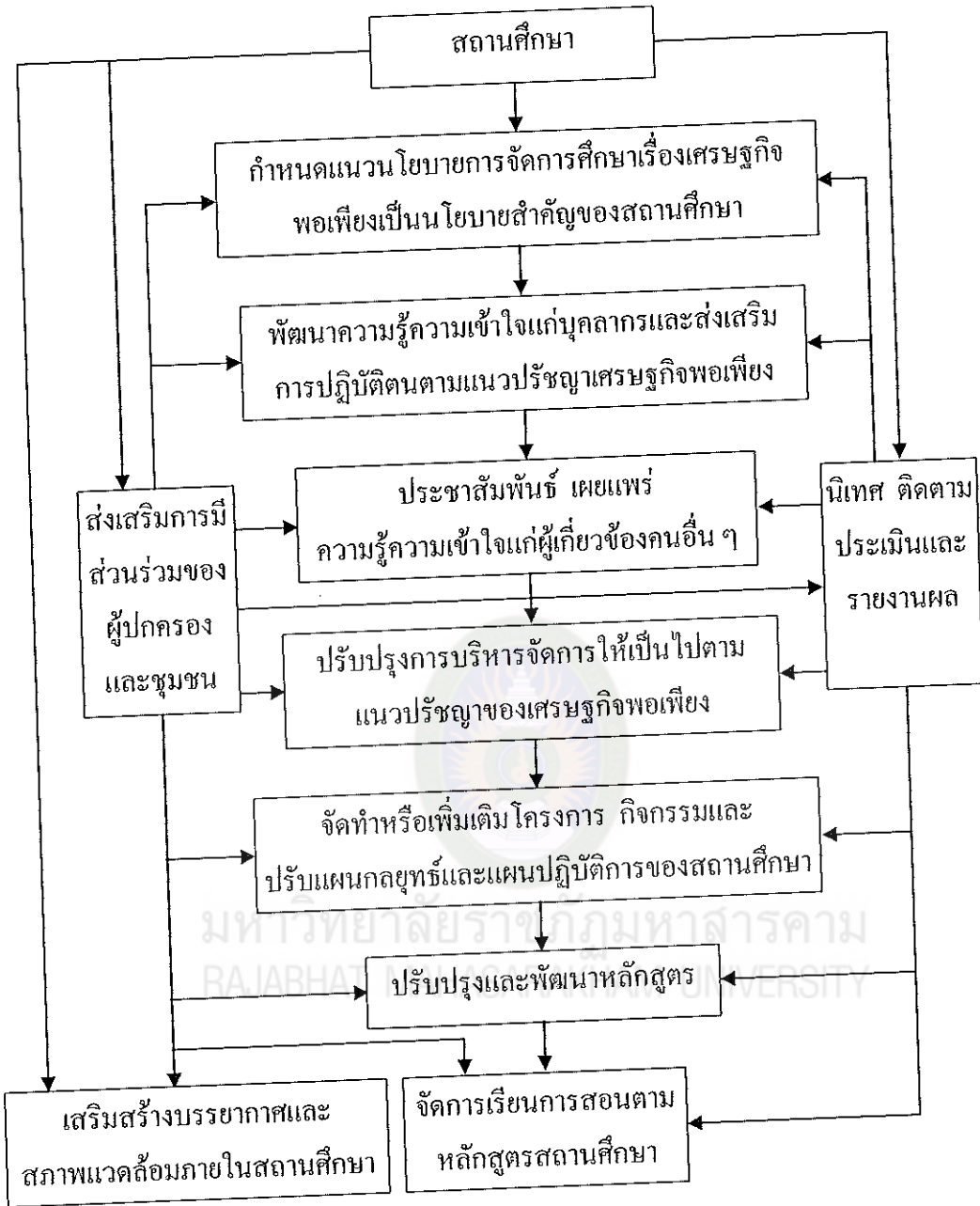
9. จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ

10. ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในชั้นตอน

สำคัญทุกชั้นตอนตั้งแต่แผนภาพแสดงขั้นตอนการดำเนินการต่อไปนี้ ดังแผนภาพที่ 4

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 8)

จากแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ
กระทรวงศึกษาธิการข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลัก
ของการพัฒนา คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะ
ทางวิชาชีพ ใฝ่เรียนรู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสุขทั้งกายและใจ
ที่สมบูรณ์สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศ

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานใน 5 ด้าน ประกอบด้วย (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2554 : ออนไลน์)

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

1.1 การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา ควรมีการจัดระบบ
การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อ
การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนา โครงสร้างและกระบวนการบริหาร
จัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้น
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน
ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

1.1.2 กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และ
การปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา
ให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา
มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

1.2 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาสถานศึกษา
ควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการ
เรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียน
การสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1.2.1 จัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่วมมือ
ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

1.2.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริม
ความมีระเบียบวินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การมีวินัย
การเข้าคิวการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

1.2.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ
การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การฝึกอบรมจิต การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา
การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ

1.2.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการประกวดในรูปแบบต่าง ๆ
การหาความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ

1.2.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และ
บุคลากรในสถานศึกษา

1.2.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิต
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบ
การบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทาง
ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

1.4 การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ
จัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน ตามแนวทางดังนี้

1.4.1 ร่วมกำหนดแนวนโยบาย และการวางแผน

1.4.2 ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

1.4.3 ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศ
ภายในสถานศึกษา

1.4.4 ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ

1.4.5 ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

1.5 การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1.5.1 ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

โดยพิจารณาจาก

- 1) ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน
- 3) การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน
- 4) ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ทุกภาคส่วน

1.5.2 ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการ

ในกระบวนการ ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์

1.5.3 จัดให้ระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะ ๆ

ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

จากแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปว่า การบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา 2) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3) การจัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษา 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และ 5) การติดตามประเมินผลการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2.1 การจัดและพัฒนาหลักสูตร ควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

2.1.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิทยาลัยฯ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2.1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิทยาลัยฯ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

2.1.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติม หรือ จัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

2.2 การจัดการเรียนการสอน ควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

2.2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก

2.2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการ และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม

2.2.3 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ความรู้ (Knowledge)
- 2) ทักษะกระบวนการ (Process)
- 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

คณะทำงานบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ภายใต้คณะกรรมการวิชาการและบริหารจัดการ/คณะกรรมการบริหาร โครงการขับเคลื่อน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางกรอบแนวคิดในการจัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับเป็นวิถีการดำเนินชีวิต ที่ใช้คุณธรรมนำความรู้ เป็นการพัฒนาตนเองพัฒนาครอบครัวพัฒนาชุมชน และการพัฒนาชาติ เพื่อให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและมั่นคง เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างคนกับคน คนกับชุมชน คนกับธรรมชาติ และคนกับวัฒนธรรมเป็นหลักปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างความตระหนักถึงคุณค่า ประยุกต์ใช้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

2. สาระหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐานช่วงชั้น

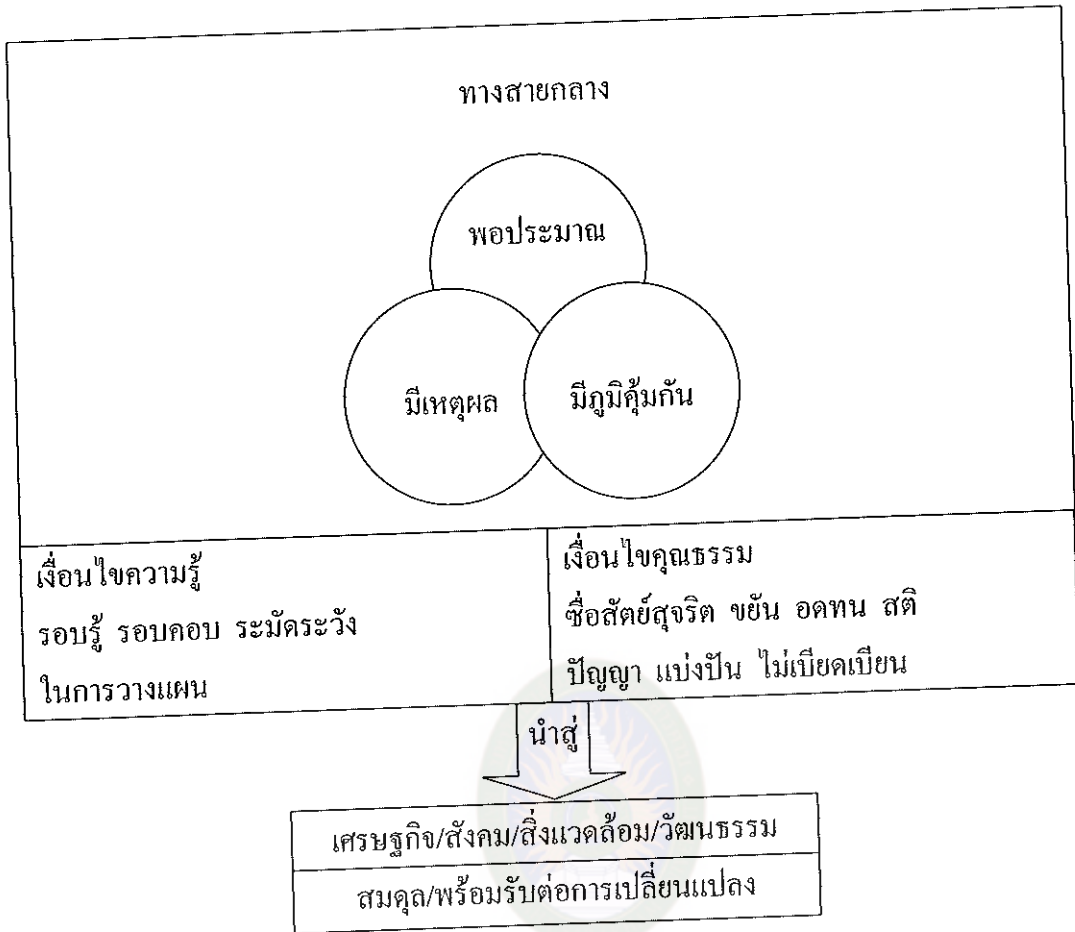
ช่วงชั้นที่ 1-2 ส 3.1 (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

ช่วงชั้นที่ 3-4 ส 3.1 (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ประยุกต์กับชีวิตประจำวันได้

3. หลักคิด และหลักปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถบูรณาการแบบสหวิทยากร หรือบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ ภาษาต่างประเทศ

4. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้/แผนการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคร่งครัดรูปแบบของการเขียนหน่วย/แผนการเรียนรู้ปรับได้ตามธรรมชาติของวิชา ระดับชั้น ตามบริบทของโรงเรียน แต่ให้คงหัวข้อสำคัญได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

5. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้/แผนการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง (ปริยานุช พิบูลสรวาท, 2554 : ออนไลน์)

จากความหมายด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปว่า หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ที่นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาวิเคราะห์ บูรณาการ ประยุกต์ใช้และมีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นวิถีชีวิตการบูรณาการ แนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสาระการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยมีการจัดทำ ในขั้นตอนการจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดและพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วัสดุทัศน เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในหลักสูตรสถานศึกษา การปรับปรุง หรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น

ของกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การปรับปรุง เพิ่มเติม หรือ จัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัด กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1 มีความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนัก ในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป

3.1.3 เห็นประโยชน์ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม/โรงเรียน/ชุมชน และพัฒนาสังคมโดยรวม

3.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนา อาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับภูมิสังคมต่าง ๆ เช่น การผลิต และจำหน่ายสินค้า การให้บริการ การดำเนินธุรกิจขนาดต่าง ๆ การใช้จ่ายและ การออม การเกษตรฯฯ เพื่อให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้

3.2.2 มีทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมเบื้องต้นที่จำเป็นในการ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล ไม่เบียดเบียน นำไปสู่ความสันติสุข และรู้จักสามัคคี

3.2.3 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์และ ความสุข อย่างยั่งยืน

3.2.4 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 หวงแหวนทรัพย์สินสมบัติของชาติ รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3.3 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 ดังนี้

3.3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน
 รู้จักศักยภาพของคนที่มืออยู่ และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชน/สังคม ที่อาศัยอยู่

3.3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้
 สติปัญญา มีความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุด ทำ โดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

3.3.3 มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง
 ด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

3.3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์และ
 ปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง

3.3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน ขยันหมั่นเพียร แบ่งปัน มีสติปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง
 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1. กิจกรรมสามารถมีความหลากหลายของเนื้อหา แล้วแต่ตามสภาวะ
 ภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษา แต่ที่สุดแล้วต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีวิถีคิด อุปนิสัย
 และพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการหลักโดยนักเรียน นักศึกษา และมีครู
 เป็นผู้นำหรือผู้สนับสนุน

2.1 จำนวนนักเรียน ครู ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ควรน้อย
 กว่า 25% ของจำนวนบุคลากรทั้งหมดของโรงเรียน

2.2 นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการควรมีความประพฤติดี สม่ครใจ
 ที่จะเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงดีและมีสุขภาพดี

2.3 ครูที่เข้าร่วมโครงการควรมีความประพฤติดี สม่ครใจ และ
 มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม

3. เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล
 ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ของสถานศึกษา และสามารถขยายผลออกสู่ชุมชนได้

3.1 พอประมาณกับภูมิสังคม : สอดคล้องกับ ความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา คนในชุมชน และเหมาะสมกับภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม และความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต

3.2 สมเหตุสมผล : มีหลักคิดและหลักปฏิบัติของกิจกรรม ที่สอดคล้องกับหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดของโครงการแสดงถึงความรอบคอบ ของการวางแผนดำเนินโครงการ

3.3 ภูมิคุ้มกันที่ดี : การวางแผนโครงการคำนึงถึง ความเสี่ยงในการ ดำเนินโครงการ โดยมีข้อเสนอทางเลือก หากมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น

3.4 ส่งเสริม ความรู้และคุณธรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม : กิจกรรม ต่าง ๆ ต้องส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วม มีความรอบรู้มากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาทักษะ ในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมการมีคุณธรรม เช่น ความมีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะ ซื่อสัตย์ สุจริต มีกตัญญูต่อเวทียุค มีสติปัญญา แยกแยะถูกผิด ควรไม่ควร มีความขยันหมั่นเพียร อดทน สนใจใฝ่รู้ มีจิตสำนึกเห็นประโยชน์ของการช่วยเหลือผู้อื่น และทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อ สังคม

จากความหมายด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยการ บูรณาการและประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และ เกิดทักษะใน 4 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การมีความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนการมีความรู้และ ทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน การปฏิบัติ ตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน

4. ด้านการพัฒนาคณากร

การพัฒนาคณากร โดยการอบรมสัมมนา และพัฒนา ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และ การจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งดำเนินชีวิตตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และปรากฏภาพความสำเร็จของสถานศึกษาในการ จัดกิจกรรมที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

4.1 เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์หรือความเป็นไทย

4.2 จัดการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน

4.3 ประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน

4.4 ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่เด็ก มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง วิเคราะห์ความพอเพียง ไม่พอเพียงของตนเอง และครอบครัวได้ และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

4.5 นักเรียนใช้ความรู้อย่างรอบคอบระมัดระวัง ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น อดทน มีความเพียร มีวินัย มีสัมมาคารวะ รู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคม ร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสืบสานวัฒนธรรม

จากความหมายด้านการพัฒนาบุคลากร ข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัย สรุปว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการพัฒนาบุคลากร โดยการฝึกอบรมสัมมนา และพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา จนเกิดภาพแห่งความสำเร็จ ได้แก่ เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ครูจัดการเรียนรู้โดยการสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน ครูประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง นักเรียนใช้ความรู้อย่างรอบคอบระมัดระวัง

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

สถานศึกษาสามารถบรรลุผลในการจัดการศึกษาที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบริหารและจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้

5.1 สถานศึกษาสะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบุคลากรรวมถึงผู้เรียน มีการแบ่งปัน สามัคคี ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน รวมถึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม อันเป็นประโยชน์ต่อ ชุมชน/สังคม/ประเทศชาติ อย่างต่อเนื่อง

5.2 ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติตน อย่างเป็นเหตุเป็นผล พอประมาณกับศักยภาพของตน และสอดคล้องกับภูมิสังคม รวมถึงมีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้กับตนเอง และสถานศึกษา ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ความรู้ควบคู่กับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

5.3 บุคลากรของสถานศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่ง มีความเข้าใจมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่ถูกต้องของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.4 มีบุคลากรที่เป็นแบบอย่างในการวางแผนการใช้จ่าย ใช้จ่ายทรัพย์อย่างพอประมาณ ไม่เกินตัว และมีการออมทรัพย์ตามศักยภาพ และ/หรือ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลการใช้ประโยชน์จากสาธารณะสมบัติอย่างคุ้มค่า จำนวนมากกว่าร้อยละ 25

5.5 มีบุคลากรที่เป็นแบบอย่างในการมีวินัยในตนเอง มีการดำเนินชีวิตที่ไม่ทำให้ ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน และมีอุปนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน/ช่วยเหลือผู้อื่น/บริจาค/ทำบุญ และมีส่วนร่วมในการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่างสม่ำเสมอ จำนวนมากกว่าร้อยละ 25

5.6 มีบุคลากรที่เป็นแบบอย่างในการมีความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญ รวมถึงรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ตลอดจนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์/ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และชุมชน จำนวนมากกว่าร้อยละ 25

5.7 มีบุคลากรที่เป็นแบบอย่างและมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้สถานศึกษา/ชุมชน/สังคม ดำเนินการ สืบทอด/สานต่อ/รักษา วัฒนธรรมไทยฯ และมรดกของชุมชน/สังคม/ประเทศชาติฯ จำนวนมากกว่าร้อยละ 25

5.8 ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษาเฉลี่ยร้อยละ 75 ขึ้นไป

5.9 มีผู้เรียนที่เป็นแบบอย่างและมีส่วนร่วมในการดูแลการใช้ประโยชน์จากสาธารณะสมบัติอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างน้อยห้องละ 1 คน

5.10 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมอย่างน้อยห้องละ 1 คน

5.11 มีผู้เรียนเป็นแบบอย่างในการเห็นคุณค่า ตลอดจนมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ สถานศึกษา/ชุมชน/สังคม ดำเนินการสืบทอด/สานต่อ/รักษาวัฒนธรรมไทยฯ และมรดกของชุมชน/สังคม/ประเทศชาติ อย่างน้อยห้องละ 1 คน

จากความหมายด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปว่า ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ หมายถึง สถานศึกษาสะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น ปลอดภัย ผู้บริหารบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติตน อย่างเป็นเหตุเป็นผล พอประมาณกับศักยภาพของตน ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ในด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

การประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สป. และคณะทำงานพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดประเมินผลสถานศึกษาแบบอย่างฯ ได้จัดทำเครื่องมือ และคู่มือประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ประกอบกาประเมินสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการ 5 ด้าน 17 องค์ประกอบ 62 ตัวชี้วัด ได้แก่ การดำเนินงาน 4 ด้าน ตามแนวทางการติดตามประเมินผลยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2555-2556) กระทรวงศึกษาธิการ และด้านที่ 5 คือ ประเมินผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ (ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงศึกษาธิการ, 2555 : ออนไลน์)

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด

1.1 องค์ประกอบที่ 1 นโยบาย (4 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 1 มีนโยบายน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อน
ในสถานศึกษา และบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี

ตัวชี้วัดที่ 2 ดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่น้อมนำ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 3 ติดตามผลการดำเนินการ ตามนโยบายและแผนปฏิบัติการ
ประจำปี ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 4 นำผลการติดตามมาพัฒนา นโยบาย/แผนงาน/โครงการ
ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

1.2 องค์ประกอบที่ 2 วิชาการ (4 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 5 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการ ที่ส่งเสริม
การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

ตัวชี้วัดที่ 6 ดำเนินการตาม แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการ
ที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

ตัวชี้วัดที่ 7 ติดตามผล แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการ
ที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

ตัวชี้วัดที่ 8 นำผลการติดตามไปพัฒนา แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม
ด้านวิชาการ ที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การเรียนการสอน

1.3 องค์ประกอบที่ 3 งบประมาณ (4 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 9 มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษา
ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 10 ดำเนินการตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 11 ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษา
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 12 นำผลการติดตามมาพัฒนาและปรับปรุง การบริหารจัดการ
งบประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 องค์ประกอบที่ 4 บริหารทั่วไป (2 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 13 บริหารอาคารสถานที่และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 14 ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม
การเรียนรู้เพื่อการอยู่อย่างพอเพียง

1.5 ตัวอย่าง ร้อยรอย/เอกสาร ประกอบการประเมิน

1.5.1 หลักสูตรสถานศึกษา/หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

1.5.2 แผนปฏิบัติการประจำปี

1.5.3 คำสั่ง/ประกาศ

1.5.4 บันทึกการประชุม/การนำผลการรายงานไปใช้/เอกสารการประชุม

1.5.5 รายงานผลการปฏิบัติงาน/รายงานการดำเนินโครงการ

1.5.6 ผลการวัดความสำเร็จของกิจกรรมในแต่ละโครงการ/รายงานผล

การจัดกิจกรรม

1.5.7 แผนการติดตามประเมินผล

1.5.8 เครื่องมือการติดตามประเมินผล

1.5.9 รายงานการวิจัย

1.5.10 แผนการนิเทศ/บันทึกผลการนิเทศ/ภาพนิ่ง/วิดีโอ

1.5.11 เอกสารการระดมทุน/ทรัพยากร

1.5.12 รายงานการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษา

1.5.13 แหล่งเรียนรู้/หลักฐานเชิงประจักษ์

1.5.14 สื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน/ทะเบียนสื่อ นวัตกรรม

1.5.15 เอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

1.5.16 สังเกตสภาพภูมิทัศน์

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน 4 องค์ประกอบ

14 ตัวชี้วัด

2.1 องค์ประกอบที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(3 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 1 มีหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกระดับชั้น

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการนิเทศ/ติดตาม/ประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการศึกษา/วิเคราะห์/วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 องค์ประกอบที่ 2 การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ การเรียนการสอน (4 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 4 มีแผนจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่าง ๆ ทุกระดับชั้น

ตัวชี้วัดที่ 5 คุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ตัวชี้วัดที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ตัวชี้วัดที่ 7 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณา การหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 องค์ประกอบที่ 3 สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง (3 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 8 จัดทำ/ผลิต/ใช้/เผยแพร่ สื่อการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการเรียนการสอน

ตัวชี้วัดที่ 9 จัดทำ/พัฒนา/เผยแพร่ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 10 ใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่ส่งเสริม การอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

2.4 องค์ประกอบที่ 4 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 11 จัดทำเครื่องมือ และวัด และประเมินผลที่หลากหลาย และ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 12 ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้อง กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 13 รายงานผลการประเมิน และนำมาปรับปรุง/พัฒนา การจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 14 จัดแสดง/เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของ
ผู้เรียนที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

2.5 ตัวอย่างร่องรอย/เอกสาร ประกอบการประเมิน

2.5.1 หลักสูตรสถานศึกษา/หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น/เอกสาร

หลักสูตร

2.5.2 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม/คำสั่งปฏิบัติงาน/แผนปฏิบัติการประจำปี

2.5.3 หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้/แผนการนิเทศติดตามผล

2.5.4 โครงงานของนักเรียน

2.5.5 บันทึกการประชุม

2.5.6 สื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน/แหล่งเรียนรู้/ทะเบียนสื่อนวัตกรรม

2.5.7 งานวิจัยในชั้นเรียน

2.5.8 เครื่องมือวัดผลประเมินผล

2.5.9 แผนงาน/ชิ้นงานของนักเรียน/ภาพถ่ายกิจกรรม

2.5.10 เพิ่มสะสมผลงานนักเรียน/รางวัลที่ได้รับ

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3 องค์ประกอบ 15 ตัวชี้วัด

3.1 องค์ประกอบที่ 1 การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

(5 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 1 มีกิจกรรมแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 2 จัดกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของ
ตนเอง ได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 3 มีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถ แก้ปัญหา/พัฒนา
ตนเอง ได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 4 ติดตามผล การจัดกิจกรรมแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือ
ผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 5 นำผลการติดตามมาใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนว และ
ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมนักเรียน (6 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 6 มีแผนงาน/โครงการ ส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน ให้อยู่อย่างพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 7 จัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 8 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง ชุมนุม/ชมรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 9 มีการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/วัฒนธรรม/หลักคำสอนทางศาสนา ในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 10 ติดตามผลการจัดกิจกรรมนักเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 11 นำผลการติดตามมาปรับปรุง/พัฒนา กิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (4 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดที่ 12 มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 13 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหา/พัฒนา สถานศึกษา/ชุมชน ด้านเศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 14 ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 15 นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 ตัวอย่าง ร่องรอย/เอกสาร ประกอบการประเมิน

3.4.1 แผนงาน/โครงการ แน่แนว และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.4.2 การจัดกิจกรรมแน่ว การประเมินผล การนำผลไปใช้ให้ผู้เรียนได้รู้จักศักยภาพของตนเอง

3.4.3 แฟ้มสะสมงาน/การสรุปรายงาน ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้เรียน

- 3.4.4 การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์
- 3.4.5 แผนงาน/โครงการที่ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.4.6 การจัดกิจกรรม และการประเมินผล ตลอดจนการนำผลการประเมินไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา/พัฒนา สถานศึกษา/ชุมชน ในด้านต่าง ๆ
- 3.4.7 การจัดกิจกรรม และการประเมินผล ตลอดจนการนำผลการประเมินไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา/ชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรม หรือหลักคำสอนทางศาสนา ตามภูมิสังคม
- 3.4.8 แผนงาน/โครงการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
- 3.4.9 การจัดกิจกรรม และการประเมินผล ตลอดจนการนำผลการประเมินไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
- 3.4.10 เพิ่มสะสมงาน/การสรุปงาน/โครงการที่เกี่ยวข้อง
- 3.4.11 รูปภาพประกอบการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ต่าง ๆ
- 3.4.12 เกียรติบัตร/รางวัลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3.4.13 สอบถาม/สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้แทนชุมชน
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 2 องค์ประกอบ 7 ตัวชี้วัด
- 4.1 องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ตัวชี้วัดที่ 1 มีแผนงาน/โครงการ พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ตัวชี้วัดที่ 2 ประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่
- ตัวชี้วัดที่ 3 ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ
- ตัวชี้วัดที่ 4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก่บุคลากรของสถานศึกษา

4.2 องค์ประกอบที่ 2 การติดตามและขยายผล

ตัวชี้วัดที่ 5 ติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการงานหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 6 นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการงานหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 7 ขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการงานหน้าที่ของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.3 ตัวอย่าง ร่องรอย/เอกสาร ประกอบการประเมิน

4.3.1 แผนพัฒนาบุคลากร

4.3.2 แผนปฏิบัติการประจำปี

4.3.3 แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

4.3.4 หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการฯ

4.3.5 บันทึกการประชุม

4.3.6 แบบประเมินตนเองของครู

4.3.7 รายงานการปฏิบัติกิจกรรมคุณธรรม

4.3.8 แผนการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.3.9 รายงานผลการประชุม อบรม และสัมมนาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

4.3.10 ภาพถ่ายกิจกรรม/รางวัล/เกียรติบัตรฯลฯ

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ 4 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด

5.1 องค์ประกอบที่ 1 สถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 1 คุณลักษณะของสถานศึกษาพอเพียง

5.2 องค์ประกอบที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง

5.3 องค์ประกอบที่ 3 บุคลากรของสถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 3 บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 4 บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดที่ 5 บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์

ตัวชี้วัดที่ 6 บุคลากรรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ

ตัวชี้วัดที่ 7 บุคลากรดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จากกระแสโลกาภิวัตน์

5.4 องค์ประกอบที่ 4 ผู้เรียน

ตัวชี้วัดที่ 8 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 9 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ในด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดที่ 10 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม

ตัวชี้วัดที่ 11 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดที่ 12 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม

5.5 ตัวอย่างร่องรอย/เอกสาร ประกอบการประเมิน

5.5.1 สภาพภูมิทัศน์สถานศึกษา (ภายใน-ภายนอก)

5.5.2 บรรยากาศการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

5.5.3 รายงานผลการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

5.5.4 หลักฐานแสดงความเป็น “บุคคลตัวอย่าง/ต้นแบบ” เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.5.5 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

บริบทของหน่วยงาน

1. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่โรงเรียน มหาวิทยาลัย ถนนเลียบเมืองมหาสารคาม-ร้อยเอ็ด ตำบลเวียงนาง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่รับผิดชอบให้บริการครอบคลุม 13 อำเภอ ดังนี้ เมืองมหาสารคาม, แกดำ, โกสุมพิสัย, กันทรวิชัย, เชียงยืน, บรบือ, นาเชือก, พยัคฆภูมิพิสัย, วาปีปทุม, นาइन, ยางสีสุราช, กุฉินารายณ์ และชื่นชม มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ (แผนปฏิบัติการประจำปี 2556 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2555 : 1-3)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดขอนแก่น

1.1 ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาช่วงชั้น 3 และ 4 ซึ่ง อาศัยอำนาจในมาตรา 5 และ 37 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 8 และมาตรา 33 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยคำแนะนำของสภาการศึกษาเมื่อคราวประชุมครั้งที่ 2/2553 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 จึงกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต

1.2 วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เป็นองค์กรหลักที่ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นสากลบนพื้นฐานความเป็นไทยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในปี 2556

1.3 พันธกิจ (Mission)

1.3.1 ส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

1.3.2 พัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นสากล

1.3.3 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความเป็นไทยและดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 เป้าประสงค์ (Goal) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

1.4.1 ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

1.4.2 ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปีอย่างทั่วถึง

1.4.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ

1.4.4 สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งมีความเข้มแข็งและสามารถขับเคลื่อนการศึกษา สู่ความเป็นเลิศ

1.4.5 ผู้เรียนทุกคนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

1.5 กลยุทธ์

1.5.1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

1.5.2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.5.3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้เรียนตามศักยภาพของตนเอง

1.5.4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ

1.5.5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนวทางการกระจายอำนาจตามหลักธรรมาภิบาล

1.6 ค่านิยม ยิ้ม ใฝ่ ใหว่ ทักทาย สร้างสรรค์งานด้วยใจ

1.7 จุดเน้น

1.7.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระวิชาหลักเพิ่มขึ้นอย่างน้อย

ร้อยละ 5

1.7.2 เพิ่มศักยภาพนักเรียนในด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสู่ความ เป็นเลิศ

1.7.3 นักเรียนทุกคนมีความสำนึกในความรักชาติ

1.7.4 สร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่เน้นให้ประชากรวัยเรียนทุกคนเข้าถึง โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ลดอัตราการออกกลางคัน ศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

1.7.5 ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการขยายผลสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ

1.7.6 นักเรียน ครู และสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อม สู่ความเป็นเลิศ

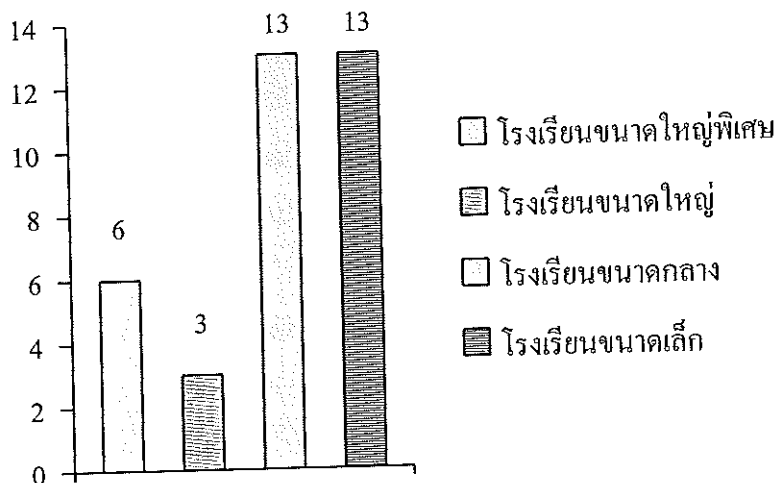
1.7.7 สถานศึกษาทุกแห่งผ่านการรองรับมาตรฐานการศึกษาที่มีระบบประกัน คุณภาพภายในที่เข้มแข็งและผ่านการรับรองจากการประเมินภายนอก

1.7.8 ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพตามมาตรฐาน วิชาชีพ

1.7.9 สวมผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

1.8 จำนวนสถานศึกษาในสังกัดจำแนกตามขนาดโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 สถานศึกษาในสังกัด จำนวน 35 โรง แยกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 6 โรง โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 3 โรง โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 13 โรง โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 13 โรง

แผนภาพที่ 6 แสดงการจำแนกขนาดโรงเรียน

1.9 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.9.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน 35 คน

1.9.2 รองผู้อำนวยการโรงเรียน 63 คน

1.9.3 ครู 1,812 คน

(ข้อมูล ณ 31 ตุลาคม 2555)

1.10 กลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (แผนปฏิบัติการประจำปี 2556 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2555 : 18-19)

ตารางที่ 1 แสดงกลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และ
วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สพม, 26

เป้าหมายความสำเร็จ	มาตรการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้คุณธรรม จิตสำนึกความเป็นไทย	1.1 ปลุกฝังให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	1.1 ร้อยละ 100 ของนักเรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน
	1.2 ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นชาติไทยในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข	1.2 ร้อยละ 100 ของนักเรียน มีความสำนึกในความ รักชาติ
	1.3 ส่งเสริมและพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ชาติไทย สังคม ศึกษา ประชาธิปไตย มีความ เป็นพลเมืองไทยและพลโลก	1.3 ร้อยละ 100 ของนักเรียน ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติ ไทย สังคมศึกษา ประชาธิปไตย มีความเป็น พลเมืองไทยและพลโลก
	1.4 ส่งเสริมการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมใน สถานศึกษา	1.4 ร้อยละ 100 ของนักเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม (คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ) และกตัญญู
		1.5 ร้อยละ 100 ของนักเรียน ประกอบกิจกรรมทาง ศาสนา

เป้าหมายความสำเร็จ	มาตรการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
2. ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการขยายผลสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ	2.1 ส่งเสริมการดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.2 ขยายผลสถานศึกษาต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง	และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและ สังคมอย่างสม่ำเสมอ 2.1 ร้อยละ 100 ของโรงเรียนจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.2 ร้อยละ 30 ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
3. นักเรียนมีทักษะชีวิตในการรับมือกับสถานการณ์และภัยพิบัติต่าง ๆ	3.1 ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	3.1 โรงเรียนร้อยละ 100 จัดกิจกรรมส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม

2. บริบทของโรงเรียนดงใหญ่วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก

2.1 ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนดงใหญ่วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ตั้งอยู่เลขที่ 41 หมู่ที่ 1 ตำบลดงใหญ่ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ปลูกสร้างในเนื้อที่ที่ได้รับบริจาคจากชาวบ้าน ประมาณ 130 ไร่ ปี 2529 กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้เปิดรับนักเรียน ม.1 จำนวน 80 คน (2 ห้องเรียน) โดยเป็นสาขาของโรงเรียนวชิรวิทย์ เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2529 โดยนายมังกร ปทุมพร เป็นผู้ประสานงานและนายชื่น ชาวพงษ์ กำนันตำบลดงใหญ่ ได้ประสานงานขอรับบริจาคที่ดินจากชาวบ้าน จากนั้นจึงได้ร่วมกัน สร้างอาคารชั่วคราวให้ 1 หลัง (3 ห้อง) รวมทั้งห้องน้ำ จำนวน 1 หลัง (2 ห้อง) (โรงเรียนดงใหญ่วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก, 2555 : ออนไลน์)

ปี 2530 กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้เปิดรับนักเรียน ม.1 จำนวน 80 คน (2 ห้องเรียน) และโรงเรียนได้เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (ก.อมต.สศ.) และชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างต่อเติมให้อีก 2 ห้องเรียน

วันที่ 7 มกราคม 2531 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งเป็น
โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลและได้รับพระบรมราชานุญาตให้ใช้นาม “รัชมังคลาภิเษก”
ต่อชื่อโรงเรียน ได้รับงบประมาณค่าก่อสร้างอาคาร ช 104 ล จำนวน 1 หลัง บ้านพัก
การโรงแบบมาตรฐาน 1 หลัง สนามบาสเกตบอล 1 สนาม ห้องน้ำห้องส้วม 1 หลัง
ปีนี้เปิดรับนักเรียนชั้น ม.1 ได้จำนวน 90 คน (2 ห้องเรียน)

2.2 วิสัยทัศน์

โรงเรียนคงใหญ่วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก เป็นสถานศึกษาที่บริหารจัดการ
อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ จัดหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียน
มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ภายในปี 2555

2.3 พันธกิจ

2.3.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตาม
แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.2 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ และค่านิยม
อันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา

2.3.3 ส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยใช้
สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

2.3.4 ส่งเสริมระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

2.3.5 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

2.4 เป้าประสงค์

2.4.1 มีระบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และ
ตรวจสอบได้

2.4.2 ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และมีความก้าวหน้า
ในวิชาชีพทุกคน

2.4.3 มีหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.4.4 ผู้เรียนร้อยละ 90 ขึ้นไป มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และ
คุณลักษณะ อันพึงประสงค์

2.4.5 ผู้เรียนมีระดับผลการเรียนในระดับ 3-4 ร้อยละ 80 ขึ้นไป ทุกกลุ่ม
สาระ การเรียนรู้

2.4.6 ชุมชนและท้องถิ่นมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาร้อยละ 90

2.4.7 โรงเรียนมีระบบเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เข้มแข็งและ
มีประสิทธิภาพ

2.5 การดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.5.1 หลักการและเหตุผล

ด้วยโรงเรียนได้สมัครเข้าร่วมโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ซึ่งเป็น
โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืช การอนุรักษ์และ
ใช้ประโยชน์ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และเนื่องด้วยทางโรงเรียน
ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินในระดับเกียรติ 1 ซึ่งเป็นการเรียนรู้
ใน 5 องค์ประกอบ กับ 3 สาระหลัก คือ ธรรมชาติแห่งชีวิตสรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว และ
ประโยชน์แท้แก่มหาชน ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับลึกและการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งทางหมวด
วิทยาศาสตร์เห็นควรมีการจัดอบรมให้นักเรียนแกนนำสวนพฤกษศาสตร์ได้มีความรู้
ความเข้าใจและทักษะในกระบวนการเรียนรู้เพื่อลงสู่การปฏิบัติจริง และยังเป็นการสร้าง
จิตสำนึกในการอนุรักษ์พืช

2.5.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้คณะกรรมการนักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใน
5 องค์ประกอบ และ 3 สาระหลัก คือธรรมชาติแห่งชีวิตสรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว และ
ประโยชน์แท้แก่มหาชน
- 2) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเตรียมรับการประเมินในระดับ
เกียรติบัตรระดับ 2
- 3) เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้เรียนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

2.5.3 เป้าหมาย

1) ด้านปริมาณ

1.1) นักเรียนโรงเรียนคงใหญ่วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก จำนวน

630 คน

1.2) คณะกรรมการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์

2) ด้านคุณภาพ

2.1) คณะกรรมการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์และนักเรียน

มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ใน 5 องค์ประกอบและ 3 สาระหลัก คือธรรมชาติแห่งชีวิต สรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว และประโยชน์แห่งแก้มหาชน

2.5.4 การดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในโครงการอนุรักษ์

พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1) ปีที่เข้าเป็นสมาชิกงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนคงใหญ่

วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สมัครเข้าเป็นสมาชิกงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในโครงการ

อนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม

ราชกุมารี เมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549 โดยมีนายประมวลทรัพย์ ไวสาหลง

เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน รหัสสมาชิก 7-44120-002

2) ปีที่ได้รับเกียรติบัตรแห่งความมุ่งมั่นฯ 2554

3) ปีที่ได้รับป้ายสนองพระราชดำริสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน 2552

4) การดำเนินงานตามองค์ประกอบของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

(เริ่มโครงการ-ปีการศึกษา 2554)

4.1) การจัดทำป้ายชื่อประจำต้นไม้ในโรงเรียน

4.2) การรวบรวมพืชพรรณไม้มาปลูกในโรงเรียน ตั้งแต่เริ่ม

โครงการฯ ถึงปีการศึกษา 2550 และนำพืชพรรณเข้ามาปลูกเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2553

4.3) การศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ/การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในพืช

พรรณไม้ที่มีในโรงเรียน บูรณาการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทุกคน

ทุกรายวิชา โดยเฉพาะชีววิทยาและรายวิชาวิทยาศาสตร์ ให้ศึกษาหาความรู้พืชที่มี

ในโรงเรียนคนละ 1 ชนิด เลือกรายวิชาอิสระตามชอบ โดยศึกษาข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์

ชีววิทยา นิเวศวิทยา การขยายพันธุ์และการใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

4.4) การเขียนรายงานให้นักเรียนเขียนรายงานการศึกษาจากที่ศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ ในพีชพีชไม้

4.5) การนำพืชพรรณไม้ที่มีในโรงเรียนไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดย ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน โดยโรงเรียนมีนโยบายให้ครูผู้สอนทุกรายจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็นปัจจัยในการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ครูและนักเรียน

5) การเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ/การประชุมทางวิชาการ/การจัดนิทรรศการ ส่งครูเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ เรื่อง 3 สาระของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ธรรมชาติแห่งชีวิต สรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว ประโยชน์แท้แก่มหาชน ณ ศูนย์ฝึกอบรมฯ ลำตะคอง ระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน 2553-2 ธันวาคม 2553

6) ผลงานเด่นด้านการศึกษาพรรณไม้ หรือกิจกรรมเด่นในงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

6.1) ปี 2551 ผลงานการศึกษาเครือหมาน้อย

6.2) ปี 2552 เข้าร่วมจัดนิทรรศการพันธุ์วิถีไทย ก้าวสู่โลกกว้างอย่างมั่นใจ ที่สวนสัตว์เปิดเขาเขียว จังหวัดชลบุรี วันที่ 1-8 พฤษภาคม 2552

6.3) ปี 2552 เป็นตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าร่วมจัดนิทรรศการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน 18-20 เมษายน 2553 ณ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี จ.ปทุมธานี ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2552 ศูนย์ยอดเด็กไทยก้าวไกลสู่สากล

6.4) ปี 2553 ร่วมจัดนิทรรศการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สัปดาห์วันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ และร่วมจัดนิทรรศการออนซอนกลองยาว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

6.5) ปี 2554 ร่วมจัดนิทรรศการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาเขตนครราชสีมา เขตพื้นที่หนองระเวียง วันที่ 1-8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554

2.5.5 แนวทางการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในปี 2552-2554 ของโรงเรียน

1) การดำเนินงาน 5 องค์ประกอบของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ได้แก่

- 1.1) การสำรวจพรรณไม้ที่มีในโรงเรียน แต่งตั้งครูคณะทำงานดูแลให้นักเรียนสำรวจเรียนรู้พรรณไม้ที่มีในโรงเรียน และจัดทำทะเบียนพรรณไม้เพิ่มเติม
- 1.2) จัดทำแผนผังระบุตำแหน่งที่อยู่ของพรรณไม้ในโรงเรียน แต่งตั้งคณะครูทำงานร่วมกับครูสอนวิทยาศาสตร์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มอบหมายดูแลให้นักเรียนสำรวจเรียนรู้พรรณไม้ที่มีในโรงเรียน และจัดทำแผนผังพรรณไม้ที่มีในโรงเรียน
- 1.3) จัดเก็บตัวอย่างพรรณไม้แต่ตั้งครูคณะทำงานร่วมกับครูสอนวิทยาศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มอบหมายดูแลให้นักเรียนชุมชนสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ศึกษาเรียนรู้ และจัดเก็บตัวอย่างพรรณไม้ โดยเก็บรักษาไว้ให้ห้องพฤกษศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งสืบค้น
- 1.4) จัดทำป้ายชื่อติดประจำต้นไม้ แต่ตั้งครูคณะทำงานร่วมกับครูที่ปรึกษาชุมชนสวนพฤกษศาสตร์ มอบหมายดูแลให้นักเรียนสำรวจเรียนรู้พรรณไม้ที่มีในโรงเรียน และจัดทำป้ายข้อมูลที่ระบุชื่อพื้นเมือง ชื่อวิทยาศาสตร์ วงศ์ ประโยชน์ ติดประจำต้นไม้ที่มีในโรงเรียน
- 1.5) นำพืชพรรณเข้ามาปลูกเพิ่มเติมในโรงเรียน แต่งตั้งครูคณะทำงานร่วมกับครูผู้สอนรายวิชางานเกษตร มอบหมายดูแลให้นักเรียนนำพืชพรรณมาปลูกเพิ่มเติมในโรงเรียน และศึกษาเรียนรู้การเจริญเติบโตการเปลี่ยนแปลงของชีวิตพืชที่นำมาปลูก
- 1.6) ศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ ในพืชพรรณที่มี แต่งตั้งครูคณะทำงานร่วมกับครูผู้สอนมอบหมายดูแลให้นักเรียนสำรวจเรียนรู้พรรณไม้ที่มีในโรงเรียน โดยศึกษาด้านพฤกษศาสตร์ ชีววิทยา นิเวศวิทยา การขยายพันธุ์และการใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น
- 1.7) การเขียนรายงาน
- 1.8) การใช้ประโยชน์ต่าง ๆ
- 2) การศึกษาเรียนรู้พืชที่น่าสนใจในท้องถิ่น 1 ชนิด
- 3) การจัดกิจกรรมสนับสนุนงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เช่น การแข่งขันการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ แต่งกลอน เรียงความ เกี่ยวกับพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์ การจัดนิทรรศการและแข่งขันทักษะทางพฤกษศาสตร์ (รายงานผลการดำเนินงาน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพ

รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวณพฤษศาสตร์โรงเรียน ปีการศึกษา 2554, 2554 : 1-12)

3. บริบทของโรงเรียนปอพานพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก

3.1 ข้อมูลทั่วไป

2528 เป็นหน่วยเรียนเคลื่อนที่ของโรงเรียน นาเชือกพิทยาสรรค์มีนักเรียน 37 คน เปิดสอนที่โรงเรียน บ้านโลกก่อง ต. หนองแดง อ. นาเชือก จ. มหาสารคาม

2529 ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนบ้านปอพานหนองโน

2531 ได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษาให้เปิดเป็นโรงเรียน มัธยม ประจำ ตำบล เมื่อ 21 มกราคม 2531 และย้ายเข้าเรียน ในพื้นที่สาธารณะ ต. ปอพาน มีเนื้อที่ 65 ไร่ 90 ตารางวา ให้ชื่อโรงเรียนว่า "โรงเรียนปอพานพิทยาคม" ต่อมาเนื่องใน วโรกาส พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้คำว่า "รัชมังคลาภิเษก" ต่อท้ายและเข้าเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา เฉลิมพระเกียรติ ตั้งแต่นั้นมา"เป็นหน่วยงานหลัก ในการจัดการศึกษา และมีการจัดการบริหารภายในองค์กรและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นระบบ ทุกหมวด ฝ่าย เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งจัดกิจกรรม ที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างวินัยให้กับผู้เรียนและสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" (โรงเรียนปอพานพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก, 2555 : www.popanpit.ac.th)

3.2 เป้าประสงค์

"มุ่งให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และ มีค่านิยมอันพึงประสงค์"

3.3 พันธกิจ

"มุ่งให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และ มีค่านิยมอันพึงประสงค์"

3.4 การดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4.1 ภูมิหลัง ด้วยโรงเรียนปอพานพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ได้รับ คัดเลือกเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2550 จากกระทรวงศึกษาธิการ และยังเป็นโรงเรียน ในโครงการเฉลิมพระเกียรติ รัชมังคลาภิเษก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการน้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ในสถานศึกษา ผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญจึงได้มอบหมาย ให้คณะครูบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าร่วมโครงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง

ของกลุ่มโรงเรียนราชภัฏวชิรเวศน์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ส่งครูเข้าร่วมอบรมการจัดทำแผนการเรียนรู้อุทิศ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลงานนักเรียนและเรื่องเล่าของครูเข้าร่วมแข่งขันกับ
มูลนิธิสยามกัมมาจลร่วมกับธนาคารไทยพาณิชย์ มีการเผยแพร่ผลงานให้กับโรงเรียน
ในเครือข่ายและโรงเรียนที่มีความเข้าใจในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในรายวิชาการพัฒนาผู้เรียน ในโครงการ กลุ่มงาน
และกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกระดับและทุกกลุ่มสาระ

3.4.2 วัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
การปฏิบัติงาน และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.4.3 เป้าหมาย

1) เป้าหมายเชิงปริมาณ

1.1) นักเรียนจำนวน 371 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 22 กุมภาพันธ์
2554)

1.2) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 27 คน
(ข้อมูล ณ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2554)

2) เป้าหมายเชิงคุณภาพ

เพื่อให้ให้นักเรียนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาน้อมนำหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน และ
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (รายงานผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนปอพานพิทยาคม ราชภัฏวชิรเวศน์ 2554, 2554 : 1)

3.4.4 การดำเนินงานคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนปอพาน
พิทยาคมราชภัฏวชิรเวศน์ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ
ปฏิบัติงานในกลุ่มงานทั้ง 4 กลุ่มงาน ดังนี้

1) กลุ่มบริหารงบประมาณและสินทรัพย์ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย งานการเงิน
งานพัสดุ งานแผนงาน/โครงการ และงานอื่น ๆ

2) กลุ่มบริหารทั่วไป ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3 ห่วง 2 เงื่อนไข ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน/

งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม งานสหกรณ์โรงเรียน งานธนาคารโรงเรียน งานอนามัย และโภชนาการโรงเรียน และงานอื่น ๆ

3) กลุ่มบริหารงานบุคคล ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย งานสารบรรณ งานบุคคล งานอาคารสถานที่

4) กลุ่มบริหารวิชาการ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย งานทะเบียนและวัดผล งานสำมะโนนักเรียนและการรับนักเรียน งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา งานห้องสมุด และงานอื่น ๆ

3.4.5 การดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน และบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกในเนื้อหาสาระขั้นตอนการทำกิจกรรม ในแต่ละวิชา ครูจะใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรในการจัดการเรียนการสอน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้

พอประมาณ ใช้เวลาอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน เหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ และศักยภาพผู้เรียน ใช้สื่ออย่างเหมาะสม งบประมาณและบริบทเหมาะสม

มีเหตุผล วัตถุประสงค์และเหตุผลในการจัดการเรียนรู้ตรงตามคุณภาพผู้เรียน ก่อให้เกิดลักษณะที่พึงประสงค์อย่างมีเหตุผล มุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน

ภูมิคุ้มกัน มีแผนการจัดการเรียนรู้ ครูมีทักษะในกระบวนการแก้ปัญหา มีแผนสำรองสำหรับรองรับเหตุฉุกเฉิน

ความรู้ ครูต้องมีความรู้เรื่องการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หลักสูตร รู้เรื่องแบบ/กระบวนการวัดผล ประเมินผล มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

คุณธรรม ครูต้องมีความรับผิดชอบ เป็นมืออาชีพ ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ มาแนะนำเด็กนักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง

3.4.6 จากการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้

พอประมาณ ได้รู้ศักยภาพตนเอง สถานภาพตนเอง (พ่อแม่ ครอบครัว มีฐานะอย่างไร ชุมชน ประเทศเป็นอย่างไร)

มีเหตุผล นำความรู้จากห้องเรียน ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
ตามสถานการณ์และอย่างมีเหตุผล

ภูมิคุ้มกัน รอบคอบในการดำเนินชีวิต ใช้ศักยภาพตนเองได้เต็มที่
รู้ภาวะเสี่ยงและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความรู้ ได้ความรู้ 8 กลุ่มสาระวิชา รู้ ตระหนักและประยุกต์ใช้
เศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรม เกิดได้มากมาย

3.4.7 กิจกรรมที่โรงเรียนและครูดำเนินการในการน้อมนำหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การเขียนแผนแบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง

ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการเรียนรู้ทุกชั้นตอน
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “อยู่อย่างพอเพียง”

ยึดสาระสังคมฯ เป็นหลัก เพราะสังคมฯจะมีหัวข้อและเนื้อหาชัดเจน
ให้สอดคล้องความคิด/คุณค่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ลงไปได้

ยุทธศาสตร์การสอนของครู สอดแทรกคุณธรรม วินัย
ความรับผิดชอบ การคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น/สังคมรอบตัว สภาพแวดล้อมทางวัตถุ
และธรรมชาติ ความภูมิใจในวัฒนธรรมไทย

เน้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ
ที่อยู่รอบตัว อย่างเป็นเหตุ เป็นผล รอบคอบ โดยครูคอยชักจูงให้คิดแบบ โยนิโสมนสิการ
และสร้างบรรยากาศให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แนะนำ ท้วงติงด้วยความจริงใจ

กิจกรรมที่ 2 อบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียงของกลุ่ม
โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ รัชมิ่งคลาภิเษก

กิจกรรมที่ 3 อบรมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการถอดบทเรียน
บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่ 4 ส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันและนำเสนอผลงาน กับมูลนิธิ
สยามกัมมาจลร่วมกับธนาคารไทยพาณิชย์

กิจกรรมที่ 5 ส่งผลงานเรื่องเล่าของครูเข้าร่วมแข่งขันกับมูลนิธิสยาม
กัมมาจลร่วมกับธนาคารไทยพาณิชย์

กิจกรรมที่ 6 จัดตลาดนัดความรู้ด้านบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำทุกปี

กิจกรรมที่ 7 โรงเรียนจัดอบรมโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและติดตามการจัดแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ 8 กลุ่มสาระตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและโครงการอบรมพัฒนางานบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 8 เผยแพร่ผลงานบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (รายงานผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนปอพานพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก 2554, 2554 : 14-22)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอในครั้งนี้ ได้นำเสนองานวิจัยที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

พริทาว์ บุญเพลิง (2550 : 178-190) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความสำเร็จในการดำเนินงานของ โรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่าตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานของ โรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2550 จำนวน 119 โรงเรียน พบว่า ตัวบ่งชี้ความสำเร็จจำนวน 82 ตัวบ่งชี้ ครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน ตัวบ่งชี้สำคัญที่บ่งบอกถึงความสำเร็จในการดำเนินงานและมีค่านำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ 1) ด้านงานวิชาการ คือ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา 2) ด้านงบประมาณ คือ ความสามารถในการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ให้เป็นไปตามกฎหมายของผู้ บริหาร 3) ด้านงานบุคคล คือ ความสม่ำเสมอในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของบุคลากร 4) ด้านงานบริหารทั่วไป คือ การบำรุง ดูแล อาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวัดและประเมิน ผลของครู 6) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการวางแผนการจัดกิจกรรม/ชุมนุม/ชมรมของสถานศึกษา และ

7) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คือ ความสามารถในการสร้างรายได้หรืออาชีพด้วยตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาความสำเร็จทุกด้านมีค่าใกล้เคียงกันมาก แสดงว่าองค์ ประกอบทุกด้านมีความสำคัญใกล้เคียงกัน จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นแบบในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมทุกด้านต่อไป ทั้งนี้ จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทำการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน และสามารถนำตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบไปใช้ในการพัฒนา กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2551 : 250-256) ได้ศึกษาถึงการศึกษารูปแบบคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการ มีการวางแผนนโยบายอย่างชัดเจนและเป็นระบบ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง กำหนดนิยามความหมายของการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของนักเรียนให้ชัดเจน มีการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายและแนวร่วมในการพัฒนาการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมโครงการที่หลากหลายเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยสร้างแผนพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองและชุมชน มีการจัดระบบการติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรมีการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับบุคลากร พัฒนาบุคลากรให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำระบบการประเมินวิทยฐานะมาใช้เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการปลูกฝังให้เกิดขึ้นทุกที่ตลอดเวลา มีการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน จัดการสอนให้เกิดความตระหนัก เน้นย้ำ ให้ทำบ่อย ๆ เป็นประจำ สร้างคุณธรรมหลัก เป็นคุณธรรมร่วมด้านกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ควรมีความหลากหลายเน้นให้นักเรียนเป็นแกนนำหลัก และพัฒนานักเรียนในทุกมิติ มีการจัดทำโครงการที่เน้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านอื่น ๆ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การเริ่มปลูกฝัง คุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย ควรมีการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการผลิตบัณฑิตด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ให้มีความรู้

ด้านการวิจัยและพัฒนาได้แก่การเป็นแบบอย่างที่ดี การเริ่มปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับปฐมวัย

วชิราวุธ ปานพรม (2551 : 184-186) ได้วิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพ ผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสภาพและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบสภาพและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนทำการทดสอบ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า 2.1) สภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 2.2) ประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบสภาพและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน ทำการทดสอบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า 3.1) สภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน ทำการทดสอบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ปรากฏผลดังนี้ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการพัฒนาบุคลากร และ 3.2) ประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน ทำการทดสอบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุดาวรรณ เครือพานิช (2551 : 82-83) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า กระทรวงศึกษาธิการมีแนวคิดในทางปลูกฝังหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้เรียน โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนซึ่งจะเริ่มจากในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และวางแผนที่จะนำหลักสูตรดังกล่าว ไปใช้ในเขตพื้นที่การศึกษา ทั้ง 175 เขตทั่วประเทศ เขตพื้นที่ละ 1 โรงเรียน เพื่อเป็นโรงเรียนนำร่องแล้วจึงขยายผลสู่โรงเรียนต่าง ๆ

เพ็ญนภา ธีรทองดี (2552 : 125-126) ได้วิจัย เรื่อง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง และประเภทของสถานศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน และ 3) ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า ในด้านการบริหารงานทั่วไปยังขาดแคลนงบประมาณและขาดวิธีการในการประเมินโครงการ ด้านวิชาการพบปัญหาในการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ส่วนด้านบุคลากรนั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสถานศึกษายังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

มนต์ชัย มั่นวสิน (2552 : 73) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : การบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการเตรียมความพร้อม ให้ครูผู้สอนที่ยังไม่ผ่านการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือ และเชิญวิทยากรที่มีประสบการณ์ความรู้ความชำนาญทางลูกเสือมาให้การอบรมทบทวนเกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เพื่อจะได้มีวิธีการสอนขั้นต่อไปในแนวทางเดียวกัน วางแผนกำหนดการสอนและแผนการสอนไว้ล่วงหน้า จัดเตรียมสถานที่ฝึกอบรมให้เหมาะสม แนวทางการพัฒนาด้านการปฏิบัติกิจกรรม ส่งเสริมให้ลูกเสือ-เนตรนารี มีส่วนร่วมในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ความชำนาญ มีประสบการณ์ มาให้การฝึกอบรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมที่จัดควรมีความหลากหลายและน่าสนใจ ผู้บริหารควรมีการนิเทศติดตามร่วมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีให้มากขึ้น แนวทางการพัฒนาด้านการประเมินผลกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีควรมีการประเมินกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีอย่างต่อเนื่องทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นรายบุคคลและกลุ่ม

วิยะดา ธนสารมงคลกุล (2552 : 99-100) ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประทุมनुสรณ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านความพอประมาณ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวดี ด้านเงื่อนไขคุณธรรมและด้านความมีเหตุผล ตามลำดับ แนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบประโยชน์ของการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเรียนการสอนของโรงเรียนว่ามีความจำเป็นเช่นไรในยุคปัจจุบัน โดยควรเริ่มจากการอบรมให้ความรู้ การสาธิตกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้ง่ายขึ้น ตลอดจนการให้ความรู้ความเข้าใจให้สูงขึ้น ตลอดจนการให้ความรู้ในเชิงทฤษฎีที่ถูกต้อง พร้อมกับยกตัวอย่างการบูรณาการกับศาสตร์แขนงอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดที่สร้างสรรค์ต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประทุมनुสรณ์ ปัจจัยที่สำคัญที่ผู้บริหารทุกคนตระหนักร่วมกัน คือ รูปแบบการบริหารงานและนโยบายการทำงาน นอกจากนั้นก็คือการสร้างระบบการสื่อสารที่ดี การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มี

ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการให้รางวัลกับผู้ที่ตั้งใจทำงาน และตักเตือน ผู้ประพฤติผิดระเบียบวินัย

สุริพร วงศ์สวัสดิ์สุข (2552 : 91-95) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนราชวินิต มัชฌิม ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอน การวิเคราะห์ปัญหาหลักสูตรและการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นตอนการจัดการ อบรมและการศึกษาความรู้ และขั้นตอนการสร้างหลักการกระบวนการเรียนรู้ และ 2) ครูมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการจัดทำตัวอย่าง หน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ และขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตร ทดลอง

กำธร ทาเวียง (2553 : 76-77) ได้วิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงสู่สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั้ง 5 ด้านอยู่ที่ระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีการขับเคลื่อนอยู่ในระดับ มาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ตามลำดับ และการขับเคลื่อนที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดและมีระดับการขับเคลื่อนปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ฐิติปัญญา เกิดศรี (2553 : 88-89) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการ ประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน : ศึกษากรณี ตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีผล ต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะผู้นำ ความร่วมมือในการดาเนินกิจกรรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างเกษตรกร การประสานงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายผลดังต่อไปนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง กล่าวคือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน ที่จะนำไปสู่กระบวนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะหากมีความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องแล้วการนำไปปฏิบัติก็จะมีแนวทางที่ชัดเจน 2) ภาวะผู้นำ มีผลต่อความสำเร็จ

ในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือผู้นำจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อคนในชุมชน ในด้านความคิดและการปฏิบัติ หากผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถและให้ความสนใจที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ก็จะเป็นตัวอย่างและส่งผลให้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดความสำเร็จได้ 3) ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมมีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้การสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน จะทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว 4) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างเกษตรกรมีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างเกษตรกรจะช่วยทำให้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดการขยายผลไปสู่ผู้อื่นและเป็นกระบวนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดในชุมชน 5) การประสานงานมีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือต้องเกิดการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างภาครัฐกับผู้นำ ชุมชน ผู้นำ ชุมชนกับเกษตรกร เกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกัน และเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร หากการประสานงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมาย และสามารถสื่อสารกันได้อย่างถูกต้องย่อมจะทำให้เกิดความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 6) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือภาครัฐเป็นองค์กรที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชุมชนต่าง ๆ การผลักดันและการสนับสนุนจากภาครัฐจะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนและภูมิปัญญาของชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

คอลคินส์ (Calkins, 2009 : 305-332) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง : ช่วงระยะเวลาที่หลากหลายและดีที่สุดเพื่อนักวางแผนการพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันการควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ เศรษฐกิจและสังคมเป็นความต้องการของเหล่านักวางแผนทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยกำหนดเป็นแผน 5 ปี เพื่อการควบคุมปัญหาให้ดีที่สุด การวิเคราะห์รูปแบบความรับผิดชอบทางสังคมมีรูปแบบที่ถูกจำกัดที่จะวิเคราะห์ให้ได้หลากหลาย ด้วยวิธีการลองผิดลองถูก และสังคมได้ถูกละเลยจากการควบคุม นำไปสู่ความล้มเหลวในทางปฏิบัติมีการคดโกงที่นำไปสู่ความเสี่ยง

ในกิจกรรมที่หลากหลายทางการค้า การปกครอง การลงทุน การบริโภค การขายและการผลิต รูปแบบโปรแกรม Motad เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพเพื่อการวิเคราะห์ การตัดสินใจที่ซับซ้อน แต่โปรแกรมเหล่านี้ไม่ได้นำไปปรับใช้กับรูปแบบความรับผิดชอบ ในอดีตที่ผ่านมา รวมทั้งหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมเหมือนเช่นที่มีอยู่ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาหาสิ่งที่ดีที่สุด โปรแกรมป้องกันและควบคุมความเสี่ยง และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เป็นกรณีศึกษาของตำบล ในภาคเหนือของประเทศไทย โดยมีกระบวนการ 7 ขั้นตอนที่น่าไปสู่การตัดสินใจในระดับท้องถิ่น และเหล่านักวางแผนจากผู้ที่มีมุมมองในด้านที่ดี โดยการสร้างแผนระยะ 5 ปี เพื่อการป้องกันสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ การวิเคราะห์ราคาข้าวแผนงานการวัดและตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการบูรณาการไปสู่กระบวนการ 7 ขั้นตอน

ลัมเบอร์ตัน (Lamberton, 2005 : 53-68) ได้วิจัยเรื่อง ความพอเพียง อย่างยั่งยืน : ความตรงกันภายในของรูปแบบความยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก ซึ่งเป็นเป้าหมายที่เหมาะสมสำหรับมนุษยชาติ การนำแนวคิดทั้งระดับภาครัฐและเอกชน ได้แสดงให้เห็นถึงความยุ่งยากที่เกี่ยวข้องในบางส่วนที่น่าไปสู่ความขัดแย้งระหว่างมิติทาง นิเวศวิทยา สังคมและเศรษฐกิจ ที่รวมกันอยู่ภายในการแปลความหมายร่วมกันของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้เป็นการพรรณนาถึงรูปแบบของความยั่งยืนที่มีความชัดเจนและมีแนวทางเพื่อการทำการตัดสินใจ เป็นการแทนที่รูปแบบมุมมองทาง เศรษฐกิจใหม่ของแนวทางตะวันตก ซึ่งภายในการแปลความหมายส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับมุมมองของพุทธศาสนิกชนต่อเศรษฐศาสตร์ ที่นำไปสู่รูปแบบความตรงกัน ภายในของความยั่งยืนที่อ้างถึงความพอเพียงอย่างยั่งยืน การศึกษากระบวนการตัดสินใจ ภายในการดำเนินงานขององค์กรภายในกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อเสนอของการศึกษาครั้งนี้ คือแนวคิดความพอเพียงอย่างยั่งยืน จะเป็นการเสริมให้มุมมองของกฎเกณฑ์ทาง เศรษฐกิจแนวใหม่ไปกำหนดอุปสรรคต่อความสำเร็จในวัตถุประสงค์ทางสังคมและ นิเวศวิทยา ที่จะถูกนำไปสู่การแปลความหมายร่วมกันของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมุ่งเน้นการอยู่อย่างมีความสุขภายใต้ขีดความสามารถของบุคคลมีความเข้มแข็ง สมานฉันท์ มีพลังความเข้มแข็ง มีพลังความสามัคคี มีพลังโลกาภิวัตน์ ซึ่งหลักในการพัฒนานั้นจุดเน้นที่สำคัญคือ พัฒนาให้เกิด

องค์ความรู้ ความรอบคอบ ความรู้เท่าทัน ทั้งนี้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้น ผู้นำไปประยุกต์ใช้ต้องมีความรู้ มีความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบ มีความประหยัด ซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีความโลภ

ส่วนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษานั้น มีวัตถุประสงค์โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งตนเอง ขยัน อดทน สามัคคี มีการทำงานเป็นหมู่คณะ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ในการนำไปใช้นั้นต้องมีปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนเกื้อกูลกันคือ ความพร้อมด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านชุมชน ท้องถิ่น และผู้ปกครอง การยอมรับ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตัวนักเรียนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY